

AP

Pensionsskyddscentralen
ELÄKETURVAKESKUS

Minister Paula Risikko
väntar sig alternativa svar
på pensionsfrågorna.

**DET GÅR INTE
ATT SKJUTA
UPP BESLUTEN**

Grundidén är enkel och hållbar

År 2012 är Europaåret för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. Temat är aktuellt. Den senaste tidens nyheter kring pensionerna har gång på gång gett upphov till debatter som till slut handlar om rättvisan mellan generationerna.

Varför behöver vi arbeta längre än den föregående generationen? Varför kommer pensionerna att minska i förhållande till lönerna? Varför ger äldre arbetstagare inte plats åt de yngre? Sådana frågor ställs, och det är alldeles förståeligt.

Å andra sidan frågar man: Varför har min pension inte vuxit med åren? Varför har det brutna indexet inte höjt pensionerna tillräckligt i förhållande till lönerna? Varför vill de unga åsidosätta de äldre och inte uppskattar dem? De här frågorna är också relevanta.

Rättvisa är ett svårt och delvis subjektivt begrepp. Trots det kan man genom uträkningar försöka bedöma vad som är rättvist. Man kan t.ex. komma till en grov uppskattning av förhållandet mellan betalda pensionsförsäkringsavgifter och erhållna pensionsförmåner och vad det skulle innebära omräknat till årlig avkastning.

Till de yngre åldersgrupperna ger arbetspensionsförsäkringen en årlig realavkastning på ca 2,5 procent. Inte så illa, speciellt med tanke på att placeringen är så gott som riskfri. De stora årskullarna, som har fått utstå mycket spott och spe, får en "årsavkastning" som är ca en procentenhet högre än de yngres.

Skillnaden i avkastning är ändå ingen orsak att ställa sig på barrikaderna. Det är närmast en naturlag – när ett system är i utveckling måste de yngre betala förmånerna till de äldre. Dessutom omfattar rättvisan så mycket annat än bara pensionerna, t.ex. levnadsstandarden och de många möjligheter i livet som är öppna för de yngre.

Det hör också till utvecklingsskedet att de nya årskullar som går i pension får högre pension än de äldre. Nya forskningsrön visar att det har gått ganska bra att leva på pensionen på 2000-talet.

Arbetspensionen utvecklas förvisso också på annat sätt, och med all orsak. I vilket fall som helst står vi inför en stor förändring av försörjningskvoten. De stora årskullarnas existens har bara fördröjt dess synlighet.

På en punkt behöver arbetspensionen i varje fall inte ändras. Grundtanken är nämligen fortfarande bra. Arbetspensionen gör ingen skillnad mellan långa och korta anställningar eller stora och små löner. Varje euro ger pension, också under internationella finanskriser. Medborgarna har fortfarande en stark tilltro till den här grundprincipen. Det bör man värna om och det lönar sig att vara värd förtroendet.

Kati Kalliomäki
Chefredaktör

Redaktion

Chefredaktör Kati Kalliomäki | Redaktionssekreterare Pia Hansson | Översättningar: Pia Hansson, Joanna Nylund, Lotta Rantala | Redaktionsråd: Outi Hartikainen, Kalervo Koistinen, Roope Noronen, Eija Pakkala, Toni Pekka, Staffan Sevón och Mika Vidlund | Prenumerationer och adressändringar: palvelupiste@etk.fi, telefon 010 751 2500, fax 09-148 1172 | Adress: 00065 Pensionsskyddscentralen | Tfn 010 7511 | www.etk.fi | 45 årgången | Arbetspension utkommer med två nummer om året. | Helsingfors 2011 | PunaMusta Oy | ISSN 0355-2748 | Pårbild: Karoliina Paatos | Layout: Ilkka Kumpunen, Kipinä | Insidornas papper: Galerie Fine Silk 70 g/m² | Pårmens papper Galerie Art Silk 130 g/m²

Innehåll

ARBETSPENSION 2 | 2011

4 Minister Risikko väntar sig ett startskott i början av året

Social- och hälsovårdsminister **Paula Risikko** väntar sig att pensionsförhandlingsgruppen så snabbt som möjligt lägger fram alternativa modeller, redan i början av nästa år.

8 Framtidsutsikterna för arbetspensionerna på lång sikt

Pensionsskyddscentralen har publicerat sin långtidsprognos för de lagstadgade pensionerna. Kalkylerna ger en glimt av hur framtiden kanske ser ut för arbetspensionerna.

11 Gärna längre i arbetslivet
Finländarnas vilja att fortsätta i arbetslivet efter 63 års ålder är på fortsatt uppgång. Finländarna är dock oroad över att takten och kraven i arbetslivet är för hårda. Det framgår av en undersökning som TNS Gallup Oy gjort för Arbetspensionsförsäkrarna TELA.

12 Pensionstagarnas ekonomiska situation har utvecklats väl
Avdelningschef **Mikko Kauttos** expertartikel grundar sig på Pensionsskyddscentralens nya forskningsrapport, som visar att pensionärernas ekonomi och pensionerna utvecklades betydligt bättre åren 2000–2010 än man har trott.

14 Handläggningen av pensioner trappas upp på Keva
Keva är Finlands största arbetspensionsanstalt. Storleken till trots är takten hög; pensionsansökningar från nästan 1,3 miljoner försäkrade och pensionstagare behandlas här i rekordfart, konstaterar pensionsdirektör **Helena Pankakoski**.

16 Livslängdskoefficienten portionerar ut pensionen
Nationalekonom **Kalle Elo** på Pensionsskyddscentralen är förtrogen med Statistikcentralens dödlighetsstatistik. Ur dem härleds livslängdskoefficienten, den mekanism som ska skapa balans i de ökande pensionsutgifterna.

20 En jämnare stig genom arbetslivet
Arbetsdagarna ska inte behöva snubbla på stigen genom arbetslivet. Den insikten vaknade Lassila & Tikanoja till och gick in för en totalreform av arbetshälsolösningen.

24 Vem bryr?!
Hur ska man få ungdomarna intresserade av pensionsfrågor? Ett nytt undervisningsmaterial tar ett audiovisuellt grepp om problemet.

God jul och ett framgångsrikt år 2012, den 50-åriga arbetspensionens märkesår!

 Pensionsskyddscentralen
ELÄKETURVAKESKUS

26 Arbetspensionerna behövs precis som vatten
Temat för de tre seminarierna på årets Arbetspensionsdag var Ett system för människor. Den här gången var människan, inte strukturer, i blickpunkten.

28 Jorden runt
Informatör **Peter Lindström** ger en översikt av pensionsnyheterna utomlands i sin utrikesspalt.

30 Aktuellt och utnämningar

Social- och hälsovårdsminister **Paula Risikko** anser att det inte längre går att vänta med startskottet för avgöranden i pensionsfrågor. Hon väntar sig att pensionsförhandlingsgruppen, som leds av **Jukka Rantala**, så snabbt som möjligt lägger fram alternativa modeller, redan i början av nästa år. Arbetsgruppen har antagit utmaningen och förhandlingarna är redan i gång.

Text: Anne Iivonen | Foto: Karoliina Paatos

✂ Risikko konstaterar att arbetspensionsfrågorna bereds i trepartssamarbete. Utvecklingen av arbetspensionerna är i högsta grad en arbetsmarknadsfråga.

Hon anser att alla alternativ i det nuvarande pensionssystemet ska utvärderas, för att man ska kunna säkra det 50-åriga arbetspensionssystemets framtid. De bästa experterna på pensionssystemet letar nu efter lösningar.

– Arbetsmarknadsorganisationerna är viktiga aktörer i pensionsfrågor, säger Risikko.

Alternativa stigar mot ett gemensamt mål

– Vi behöver studera alternativa vägar för att kunna gå vidare i ärendet, konstaterar Risikko.

Ministern har föreslagit för arbetsmarknadsorganisationernas pensionsförhandlingsgrupp att gruppen ska lägga fram förslag om hur man ska nå målen med längre yrkesbanor, tryggad finan-

Pensionsskyddscentralens verkställande direktör Jukka Rantala leder pensionsförhandlingsgruppen, av vilken social- och hälsovårdsminister Paula Risikko förväntar sig alternativa förslag redan i början av året.

Social- och hälsovårdsministern vill sätta fart på pensionsförhandlingarna

MINISTER RISIKKO VÄNTAR SIG ETT STARTSKOTT I BÖRJAN AV ÅRET

siering för arbetspensionssystemet och tillräckliga pensioner. Det överensstämmer med det som beslöts i förhandlingarna om regeringsprogrammet.

Arbetsmarknadsorganisationerna har förbundit sig att förhandla och vidta behövliga åtgärder i arbetsgruppen som leds av Rantala.

– Senast i början av nästa år väntar jag mig att arbetsgruppen lägger fram sina slutsatser, förslag och åtaganden, betonar Risikko.

Förhandlingsgruppen har kompletterats med representanter för staten och Keva under hösten.

Tänker inte ta rollen som åskådare

Minister Risikko gör det klart att pensionsskyddet behövs och att människornas tillit till pensionssystemet fortfarande är stark. Syftet med pensionerna nu och i framtiden är att trygga förutsättningarna för ett gott liv.

Största delen av de pensioner som betalas ut

nu bekostas genom pensionsavgifter som tas ut på deras löner som arbetar nu.

– Pensionssystemet är ett kedjebrev mellan generationerna och därför ska rättvisan mellan generationerna beaktas i pensionssystemet och utvecklingen av det, sade Risikko på Arbetspensionsdagen i november.

Vilken roll ska hon själv ta i styrningen av pensionspolitiken?

– Min avsikt är nog att ta en aktiv roll för att målen ska nås. Längre yrkesbanor handlar inte enbart om pensionsskyddets innehåll och finansiering.

Hur folk ska fås att arbeta längre ser ministern som en mycket bredare fråga. Det viktigaste vid sidan av pensionspolitiken är att främja arbetsförmågan och förbättra arbetshälsan. Risikko, som har arbetat länge med undervisning, säger också att utbildningspolitiska lösningar har en betydelse.

– Det är särskilt viktigt att öka förvärvsarbetet

bland dem som har en partiell arbetsförmåga. Det är också viktigt att förebygga och behandla sjukdomar och skador som orsakar arbetsoförmåga och att rehabilitera de drabbade.

Höjs pensionsåldern från 63?

Vad anser ministern om hur länge man ska arbeta för att trygga en skälig ålderspension? Är 35, 40 eller 45 år i arbete tillräckligt?

– Det finns inget allmänt svar på frågan hur länge man ska arbeta och vad som är en skälig ålderspension, anser jag. Det är så många faktorer som spelar in, såsom individens egna behov, produktionsverksamhetens krav och finansieringen av pensionsskyddet, säger hon.

Risikko var huvudtalare på Arbetspensionsdagen, som Pensionsskyddscentralen ordnade i november. Hon ställde en spontan fråga till publiken, som bestod av fackfolk inom arbetspensionssektorn. Hon frågade hur många personer det fanns

Årets Arbetspensionsdag hade nästan 800 deltagare, mest anställda på arbetspensionsbolag och -anstalter, men också beslutsfattare och tjänstemän.

i salen som hade för avsikt att arbeta längre än till den nedre gränsen för ålderspension, dvs. 63 år. Rätt få händer räcktes upp bland de 800 åhörarna. Ungefär en handfull menade att de skulle arbeta längre upp i åren.

Risikko konstaterar ändå att den genomsnittliga tiden i arbetslivet måste förlängas, för att vi ska kunna garantera välfärden och ekonomin i framtiden.

Arbete ger den bästa tryggheten

I dagens läge anses det att det tar för lång tid för unga människor att komma ut i arbetslivet efter studierna. Minister Risikko vill uppmanera ungdomarna att ta steget in i arbetslivet i tid.

– Mellanår och en lång studietid med en stor frihet är intressanta, men inte enbart positiva med tanke på fortsättningen.

– Genom att arbeta får man den bästa ekonomiska tryggheten, förutsatt att det finns jobb att få. I arbetet kan man förverkliga sig själv och få sociala kontakter som man inte får annanstans. För att bli framgångsrik i det allt mer internationella arbetslivet behöver man börja samla på kompetens och arbetserfarenhet så tidigt som möjligt, säger ministern.

Internationellt sett har Finland ett förstklassigt obligatoriskt inkomstpensionssystem. I Finland har man t.ex. lyckats förbereda sig bättre på att befolkningen åldras än i många andra länder.

– En topplacering i jämförelsen betyder ändå inte att arbetspensionssystemet inte behöver utvecklas ständigt. Förmågan att svara på förändringar i omvärlden är en styrka hos det finländska pensionssystemet. Det lönar sig att hålla fast vid den, säger hon.

Sämre försörjningskvot inom en nära framtid

Folket lever allt längre och de yrkesaktivas andel hotar att bli mindre. Enligt ministern ska man

också inom arbetspensionssystemet förbereda sig på att befolkningen åldras och försörjningskvoten blir svagare.

– Beräkningar som gjorts med dagens antaganden visar att den finansiella hållbarheten måste förbättras för att vi ska kunna se till att också framtidens pensionärer får tillräckliga pensioner.

Här ser Risikko ett samband med rättvisan mellan generationerna, en fråga som också togs upp i debatten på Arbetspensionsdagens seminarier.

– Systemet måste vara rättvist och ekonomiskt hållbart också i ett generationsperspektiv. Den finansiella hållbarheten ska stärkas också genom att se till att arbetspensionsavgiften är på rätt nivå och att pensionsfonderna ger avkastning, utöver att tiden i arbetslivet förlängs, säger hon.

Hon målar ändå inte upp panikstämningar. Snarare vill hon lugna ner debatten om att avkastningen på arbetspensionsbolagens placeringar har minskat med ett tryck att höja avgifterna som följd.

– Vi har redan länge känt till att det finns ett tryck att höja arbetspensionsavgifterna. Avkastningen på arbetspensionsanstaltens placeringar är självklart en viktig del av ekvationen. Minskad avkastning har dock inte en så stor inverkan på finansieringen av pensionsskyddet som man skulle kunna tro utgående från nyheterna under den senaste tiden.

– Det som absolut inverkar mest är att antalet förvärvsarbetande minskar i förhållande till antalet pensionärer, påminner Risikko.

I det här skedet vill ministern inte spekulera om vilka medel som tas i bruk för pensionsreformen, räcker det med en yttre övergång eller ska det läggas in en stor växel. Det finns ett tryck under ytan, inte minst frågan om hur hållbarhetsgapet i den offentliga ekonomin ska lappas.

Enligt finansministeriets beräkningar medför hållbarhetsgapet ett behov av 4 procents tilläggsfinansiering till bruttonationalprodukten, för att gapet ska kunna fyllas. I pengar betyder det 8-9 mil-

jarder euro. Överdirektör **Jukka Pekkarinen** vid finansministeriet presenterade också dessa dystra siffror på Arbetspensionsdagen.

Man försöker hitta lösningen genom att öka både arbetsinsatsen och arbetets produktivitet. Ser minister Risikko att man i den här situationen måste gå in för att höja den nedre gränsen för ålderspension, som idag är 63 år?

– Medan pensionsförhandlingsgruppens arbete är i gång är det inte förnuftigt att uttala sig om framtida ändringar. Det är inte ändamålsenligt att störa förhandlingarna genom att tala om vad gruppen bör föreslå eller låta bli att föreslå.

– Låt oss ge gruppen arbetsro och smaka på resultatet sedan, svarar ministern bakom sin kaffekopp.

Risikobuffert var namnet

Under en paus på Arbetspensionsdagen kommer ursprunget till namnet *Risikko* på tal. Ministern känner till ordets etymologi, dvs. att det grundar sig på ordet för risk. På gammal finska har det stavats 'risico'. Ordet betyder risk, en möjlighet till eller ett hot om en förlust eller någon annan ogynnsam händelse.

– Ja, i de gamla kyrkböckerna skrevs namnet i formen *Risico*. I mitt jobb har jag vänt det till min fördel, som en risikobuffert.

– Risikobufferter behövs i dessa dagar, säger ministern med ett litet skrat till Pensionsskyddscentralens verkställande direktör Jukka Rantala över kaffekoppen.

Minister Risikko var huvudtalare på

Arbetspensionsdagen den 15 november. Läs mer om dagens program på s. 30.

Vem?

Paula Risikko

- social- och hälsovårdsminister
22.6.2011–
- doktor i hälsovetenskaper, rektor
för en yrkeshögskola
- riksdagsledamot för tredje perioden
(samlingspartiet)
- hemma i Seinäjoki, född i Ylihärmä
år 1960
- gift med verksamhetsledare Heikki
Risikko, en dotter
- fritidsintressen: motion och hundar

FRAMTIDS- UTSIKTERNA

för arbetspensionerna på lång sikt

Scenarier med en basprognos, en optimistisk syn och en pessimistisk

Det lagstadgade pensionssystemet i Finland är omfattande och långtidsverkande. Den som arbetar i dag tjänar in pension som kan betalas ut om tiotals år. Generationerna avlöser varandra och de som arbetar bekostar en del av de pensioner som vid samma tid betalas ut till pensionstagarna. För att trygga pensionssystemets hållbarhet och ett tillräckligt pensionsskydd gör man upp beräkningar som sträcker sig en mansålder framåt i tiden. Beräkningarna kan beslutsfattarna ha som underlag.

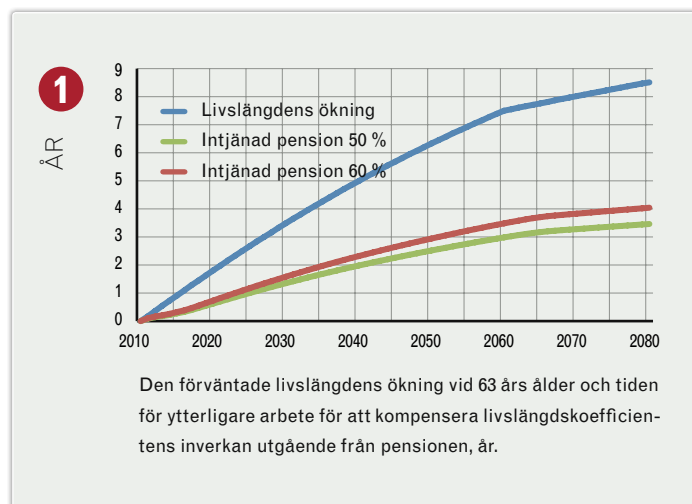
 Pensionsskyddscentralens publikation Pitkän aikavälin laskelmat 2011 (Långtidsprognoserna 2011, kommer ut på engelska i början av år 2012), omspänner tiden ända till år 2080. Något förenklat kan man säga att beräkningarna beskriver det som sker i framtiden om de valda antagandena stämmer och den nuvarande lagstiftningen hålls oförändrad.

Här behandlas huvuddragen i rapporten. Vi börjar med basprognosen och de antaganden som ligger bakom den. Efter det presenteras några alternativa scenarier.

Befolkningsprognosen som grund

Beräkningarna utgår från Statistikcentralens befolkningsprognos från 2009 uppdaterad med utfallet de senaste åren. Den ursprungliga befolkningsprognosen utsträcker sig till år 2060. Därför har den förlängts till år 2080.

Enligt befolkningsprognosen utvecklas dödligheten i samma takt som nu i ett halvsekel. Sedan antas den minska hälften långsammare. Det innebär att den förväntade återstående livslängden för 63-åriga män ökar från 19

Pensionsfonderna antas avkasta 3,5 procent

Realavkastningen av pensionsfonderna har antagits vara 3,5 från och med år 2012. Avkastningsantagandet har sänkts med 0,5 procentenheter från den föregående rapporten, vilket återspeglar den lägre räntenivån. Däremot har allokeringen av placeringarna och riskpremien på riskplaceringar antagits vara nästan oförändrade.

Om avkastningen på pensionsfonderna minskar med en halv procent innebär det i praktiken ett tryck att höja pensionsavgiften med ca en procentenhet på lång sikt. Siffran i rapporten är emellertid bara ett antagande och kan inte bestämma den framtida avkastningen.

När avkastningsantagandet diskuterades hörde man sakkunnigas åsikter och studerade den historiska avkastningen.

Efter att de nya placeringsreglerna trädde i kraft år 1997 har man fått en 4,5 procents realavkastning på pensionsfonderna (geometriskt medelvärde åren 1997–2010). Utöver goda placeringsår rymmer tidsperioden den spruckna it-bubblan och finanskrisen år 2008.

Utomstående sakkunniga fick möjlighet att säga sin åsikt på ett seminarium som Pensionsskyddscentralen ordnade i juni. Deras åsikter varierade, men huvudsakligen uppskattade de att den förväntade avkastningen på placeringar blir lägre än tidigare.

Det slutliga beslutet om antagandena i prognosen har fattats av rapportförfattarna och de ansvarar för det.

Mikko Sankala

till 28 år inom loppet av 70 år. På motsvarande sätt ökar 63-åriga kvinnors förväntade livslängd från 23 till 31 år under samma tidsintervall.

När livslängden ökar, ökar antalet åldringar. Äldreförsörjningskvoten växer från 26,5 procent till 44 procent åren 2010–2030. Efter det avtar ökningen. År 2080 är försörjningskvoten 54 procent.

Utifrån befolkningsprognosen kan man också göra en uppskattning av livslängdskoefficienten för varje födelseår. Livslängdskoefficientens inverkan kan man kompensera genom att arbeta längre. Bild 1 visar hur den förväntade livslängden för 63-åringar ökar och hur mycket längre man behöver arbeta för att kompensera livslängdskoefficientens inverkan när man har tjänat in en pension som uppgår till 50 eller 60 procent av lönen.

Senare pensionering

Hela befolkningens sysselsättningsprognos har beräknats utgående från Pensionsskyddscentralens registeruppgifter med den s.k. kohortkomponentmetoden. Metoden utgår från iaktagna arbetskraftsandelar och de ålders- och könsspecifika sannolikheterna att komma in i eller lämna arbetskraften.

Enligt prognosen ökar sysselsättningsgraden till år 2030 och hålls därefter nästan oförändrad. Antalet sysselsatta ökar åren 2010–2015, hålls ungefär oförändrad åren 2015–2030 och börjar öka lite från år 2030.

När man har fastställt sannolikheten för pensionering har man antagit att den förväntade pensioneringsåldern för 25-åringar stiger till 61,2 år före år 2025. Det beror delvis på att arbetslöshetspensionerna upphör och delvis på att pensionsåldrarna inom den offentliga sektorn mer börjar överensstämma med ArPL.

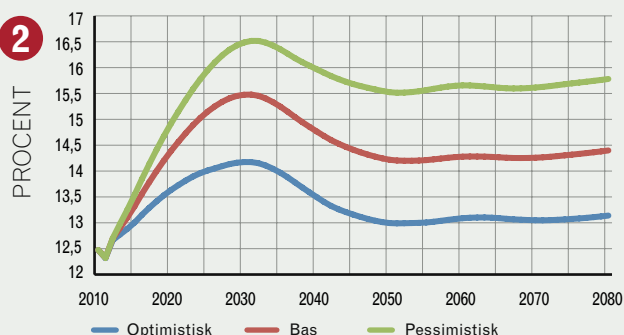
Enligt befolkningsprognosen är de framtida generationerna friskare än de tidigare. Dessutom är deras utbildningsnivå högre och därför antas risken för arbetsoförmåga vara lägre. Man har antagit att ålderspensioneringarna skjuts upp på grund av en bättre hälsa och bättre arbetsförhållanden och behovet att kompensera livslängdskoefficientens inverkan. Ålderspensionsfrekvensen har antagits sjunka med ca 15 procent och invalidpensionsfrekvensen med fem procent från år 2010 till år 2025. En motsvarande utveckling antas fortgå till år 2060.

Antagandena om en måttlig tillväxt

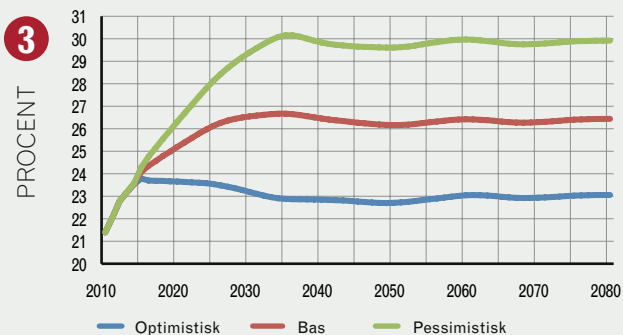
Under de närmaste åren överensstämmer tillväxten och inflationen en konjunkturprognos som Pensionsskyddscentralen gjorde i augusti. Från och med år 2012 har inkomstnivån antagits stiga reellt med 1,6 procent och inflationen med 1,7 procent om året.

2

3

Realavkastningen av pensionsfonder har antagits vara 3,5 procent från och med år 2012. Avkastningsförväntningen har minskats med 0,5 procentenheter från föregående rapport.

Pensionsutgiften stiger till år 2030

Arbetspensionsutgiften i proportion till arbetsinkomstsumman ökar från nuvarande 25,6 procent till 34,1 procent före år 2030. Efter det börjar pensionsutgiften minska och stabiliseras kring 31 procent på två årtionden.

Pensionsutgiften enligt ArPL är som högst ca 30 procent år 2030. Efter det ändras utgiftsprocenten inte betydligt.

Köpkraften hos en genomsnittlig pension mer än fördubblas under beräkningsperioden, från nuvarande 1 370 euro till 3 321 euro i månaden. Medelpensionen i proportion till medellönen stiger ännu en tid och sjunker sedan till 40,2 procent före år 2080. Minskningen beror närmast på livslängskoefficienten.

Avgifterna stiger när utgifterna ökar

Avgifterna stiger när utgifterna ökar enligt prognosen. År 2010 var pensionsavgifterna och -utgifterna för löntagare inom den privata sektorn 21,4 procent av lönesumman. Avgifterna och utgifterna hålls lika stora till år 2015. Efter det blir utgifterna permanent större än avgifterna.

ArPL-avgiften stiger till början av 2030-talet och lägger sig sedan kring 26–27 procent av lönerna. Hälften av höjningarna hänför sig till arbetstagarans andel av avgiften. Då stiger avgiften för arbetstagare under 53 år från nuvarande 4,7 procent till 7 procent före år 2030.

Glappet mellan utgifter och avgifter finansieras med avkastningen av pensionsfonder. Trots det stiger fonderna i proportion till lönesumman något under hela beräkningsperioden.

Alternativa utvecklingsgångar studeras

Ovan presenterades de antaganden som har använts i basprognosen och de resultat som de leder till. Utöver basprognosen beskrivs också hur resultaten blir med andra utvecklingsalternativ. I rapporten studeras hur pensionsavgifterna och -utgifterna samt medelpensionen påverkas av t.ex. pensionsfrekvensen, sysselsättningsutvecklingen, inkomstnivåhöjningen och avkastningen av pensionsfonder.

Ett optimistiskt scenario har räknats ut genom att kombinera en låg pensionsfrekvens, en snabb ökning av inkomstnivån och 4,5 procents realavkastning av placeringarna. Då utvecklas pensioneringsåldern i enlighet med

regeringens och arbetsmarknadsorganisationernas mål och inkomstnivån och avkastningen av placeringarna utvecklas ungefär som åren 1997–2010. Effekten på pensionsutgifterna och -avgifterna är betydlig (bilderna 2 och 3). Pensionsutgiften i proportion till BNP blir på en nivå som är en procentenhet lägre än i basprognosen och ArPL-avgiften blir 3,5 procentenhet lägre.

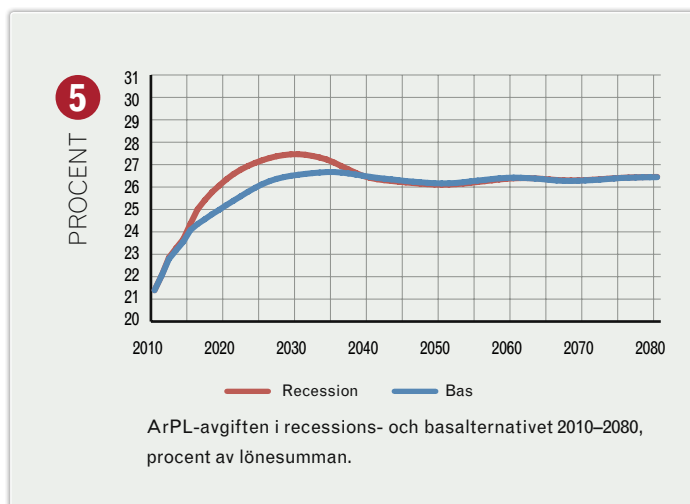
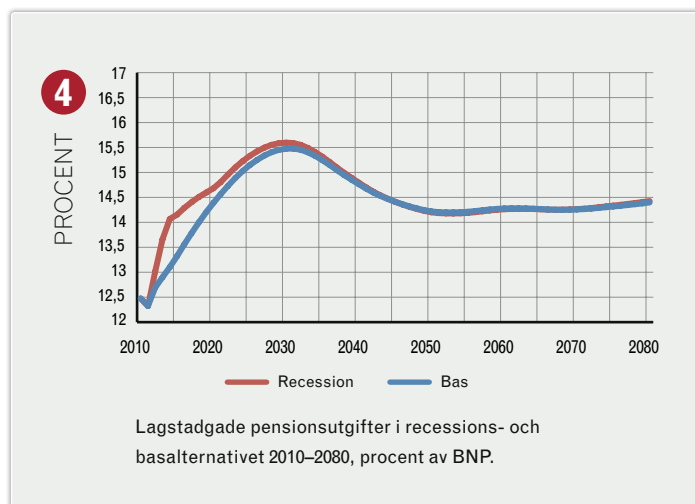
I det pessimistiska scenariot kombineras en hög pensionsfrekvens med en långsam ökning av inkomstnivån och låg avkastning på placeringar. Då blir pensionsutgiften i proportion till BNP och ArPL-avgiften högre än i basprognosen (bilderna 2 och 3).

Basprognosen utgår från att ekonomin under de närmaste åren utvecklas såsom man uppskattade i augusti 2011. Efter det har osäkerheten ökat på finansmarknaden. Effekterna av en dålig konjunkturutveckling under de närmaste åren har modellerats genom att anta att sysselsättningsgraden under 2010-talet minskar, inkomstnivån utvecklas långsammare och placeringsavkastningen blir mindre. Efter det återgår man till antagandena i basprognosen. Antagandenas inverkan syns i början av beräkningsperioden, varefter man återgår till en kurva enligt basprognosen (bilderna 4 och 5).

*Text: Mikko Sankala
Skribenten är matematiker
på Pensionsskyddscentralens
planeringsavdelning*

Källa. Elo, K. & Kilaav, T. & Lahti, S. & Risku, I. & Sihvonen, H. & Vaittinen, R. (2011): Pitkän aikavälin laskelmat 2011, lakisääteiset eläkkeet. Eläketurvakeskuksen raportteja 2011:5.

Gärna längre i arbetslivet

Försvagad tilltro till finansieringen av pensionsskyddet

Finlänarnas vilja att fortsätta i arbetslivet efter 63 års ålder är på fortsatt uppgång. Finlänarna är dock oroad över att takten och kraven i arbetslivet är för hårda. Även tilltron till att finansieringen av pensionsskyddet räcker till är på nedåtgående.

Uppgifterna framgår från en intervjuundersökning som TNS Gallup Oy gjort för Arbetspensionsförsäkrarna TELA.

Klart fler vill jobba vidare

Enligt intervjuundersökningen har viljan att stanna i arbetslivet ökat betydligt hos dem som är under 63 år jämfört med situationen för två år sedan.

Andelen som planerar att fortsätta i arbetslivet också efter 63 års ålder har ökat betydligt. Utvecklingen har varit desto gynnsammare då situationen jämförs med år 2007. Även antalet som fortsätter till 63 års ålder har stigit under de två senaste åren.

Det viktigaste för att förbättra arbetsmotivationen ansåg svarspersonerna vara möjligheten att påverka det egna arbetet och dess innehåll. Även ett gott arbetsklimat och utvecklat chefsarbete och ledarskap upplevdes som viktigt.

– Människorna vill fortsätta arbeta längre. Det lyckas om arbetslivet blir mer flexibelt än vad det är nu för att ge rum för variationer i orkanter, kunskaper och olika livssituationer, säger **Suvi-Anne Siimes** verkställande direktör för Arbetspensionsförsäkrarna TELA.

Försvagad tilltro till att finansieringen av pensionsskyddet är tillräcklig

Tilltron till att finansieringen av pensionsskyddet är tillräcklig har försvagats jämfört med en undersökning för två år sedan. Av svararna tvivlar nu 72 procent.

– Fyrtyoåringarnas kritiska inställning sticker genomgående ut i hela undersökningen. Vi fick ett motsvarande resultat även i slutet av förra året i en undersökning där man ur ett brett perspektiv undersökte hur pensionsattityder skapas. Budskapet är allvarligt och det har nått fram.

– Det är viktigt att stärka tilltron till pensionsystemets hållbarhet hos de vuxna som är mitt uppe i livets mest hektiska år. För detta behövs tydlig kommunikation om grunderna om hur pensionerna finansieras. Vi måste också se till att sköta om att pensionssystemet är tillräckligt hållbart, konstaterar Suvi-Anne Siimes.

Höga krav försvagar arbetsmotivationen

De största problemen inom arbetslivet är för höga krav och arbetets intensiva tempo. Två av tre (64 procent) ansåg det här som det största problemet eller näst största problemet. Antalet har växt en aning jämfört med tidigare.

De mentala faktorerna, så som arbetsrelaterad depression, är däremot på en lätt nedgång.

– Då vi strävar efter en märkbar förlängning av den yrkesaktiva tiden, får vi inte hindras av att det finns variationer i hur mycket människor orkar arbeta. De mest önskvärda resultaten för alla får vi genom att skräddarsy arbetsuppgifter och beakta individuella behov, säger Siimes.

Två av tre finlänare anser att man i Finland bättre än tidigare förstår att både unga och gamla behövs i arbetslivet. Resultatet har dock blivit negativare på två år.

Svararna avvisade dock påståendet enligt vilket de äldre åldersklasserna bildar en propp på arbetsmarknaden. Över 60 procent av svararna var av annan åsikt till det här påståendet, likadant som föregående gång som undersökningen utfördes.

Enligt TELAs verkställande direktör Suvi-Anne Siimes är uppskattningen av de äldre människorna och deras erfarenhet en av de tydliga nyckelfrågorna för att man ska orka bättre i arbetslivet och för att man ska fortsätta arbeta.

Enkäten genomfördes som telefonintervjuer i september-oktober. Totalt 1 000 intervjuer gjordes. De intervjuade representerar befolkningen över 15 år i Finland utanför Åland.

Undersökningen genomfördes av TNS Gallup Oy på uppdrag av Arbetspensionsförsäkrarna TELA. En liknande undersökning har genomförts också åren 2007 och 2009.

Pensionstagarnas ekonomiska situation har utvecklats väl

Inkomstskillnaderna mellan pensionärer och fattigdomsriskerna har vuxit, i synnerhet som utvecklingen för invalidpensionstagare har varit svagare än för andra.

Mikko Kautto
Chef för forskningsavdelningen
Pensionsskyddscentralen

★ Pensionernas realvärde har stigit snabbare under 2000-talet än under föregående decennium.

★ Pensionärshushållen har bevarat sin proportionella position.

★ Skillnaderna i pensioneringsålder mellan olika socioekonomiska grupper vid invalidpension varierar beroende på sjukdomsgruppen.

Den offentliga diskussionen om pensionskyddet är ofta pessimistisk till tonen. Pensionsskyddscentralens senaste forskningsrapport Pensioner och pensionärernas inkomst 2000–2010 visar att pensionerna har utvecklats betydligt bättre än man tidigare trott.

2000-talet en period av tillväxt för pensionsskyddet

★ Början av det nya millenniet har utgjort en period av tillväxt för pensionsskyddet. Antalet pensionstagare har stigit med över två hundra tusen på tio år. En allt större andel pensionstagare får arbetspension. På grund av åldersstrukturen och förändringar på arbetsmarknaden har det blivit vanligare att gå i ålderspension, medan färre går i förtidspension. På grund av dessa förändringar har också pensionsutgifterna stigit betydligt.

Under de senaste tio åren har även medelpensionen stigit reellt med 20 procent. Under 1990-talet var tillväxten betydligt långsammare. Den totala pensionens tillväxt har påverkats av ökningen av antalet personer som får ålderspension. Den totala medelpensionen för ålderspensionstagare var reellt sett 26 procent högre år 2010 än 2000. Medelnivån på invalidpensionen har däremot inte förändrats nästan alls.

Medan över hälften av alla pensioner som betalades ut år 2000 var mindre än 1 000 euro i månaden, har andelen pensioner under tusen euro minskat till en tredjedel år 2010. Medelpensionen för pensionstagare som är bosatta i Finland var 1 373 euro i månaden under 2010. I reda peng-

ar räknat har medelpensionen för nya ålderspensionstagare stigit från 1 400 euro till nästan 1 800 euro under de senaste tio åren.

Under hela granskningsperioden har den faktiska pensionsnivån stigit med 13 procent för pensionärerna. Även för dem har tillväxten i pensionerna varit snabbare än ökningen i arbetspensionsindexet, även om den inte varit så stark som utvecklingen i förvärvsnivån.

Förutom av indexhöjningar har tillväxten påverkats av förändringar i pensionstyperna, men även starkt av förändringar i folkpensionernas nivå. Fem betydande nivåhöjningar har gjorts i folkpensionen under de senaste tio åren. Garanti-pensionen som trädde i kraft i år har gjort sitt till att höja små pensioner.

Pensionärernas proportionella position har inte försvagats

★ Den genomsnittliga ålderspensionen år 2010 var ungefär 50 procent av medelinkomsten (Bild 1). Ålderspensionen har hållits på en förhållandevis jämn nivå under hela denna tidsperiod. Invalidpensionernas sämre utveckling syns som en försvagning i relation till medelinkomsten. De nya ålderspensionerna har förblivit på en nivå av 60 procent under hela 2000-talet.

I medeltal har över en tredjedel av inkomsterna från pensionstagarhushåll bestått av annan inkomst än pensionen. När man beaktar dessa övriga inkomstformer, och även inkomsterna från hushållets andra medlemmar, var den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet i ett pen-

sionärshushåll cirka 1 800 euro per månad mot slutet av årtiondet. Med andra ord har pensionärernas köpkraft också förbättrats med ungefär en femtedel, eftersom den årliga inkomsten reellt sett vuxit med sammanlagt 4 500 euro jämfört med år 2000 (Bild 2).

Pensionärernas inkomstutveckling har varit snabbast i gruppen 65–74-åringar.

Pensionstagarnas utkomst har under hela början av 2000-talet hållits vid cirka 70–74 procent av de yrkesverksammas utkomst. Jämfört med hela befolkningens utkomst var nivån på pensionärernas utkomst 85 procent år 2009.

De flesta pensionärer har upplevt att det är jämförelsevis lätt att klara sig. Den relativt goda ekonomiska situationen kan skönjas av att pensionärernas upplevelse av sin ekonomi är nära de upplevelser som den arbetande befolkningen har, och betydligt bättre än uppfattningen hos arbetslösa eller studerande.

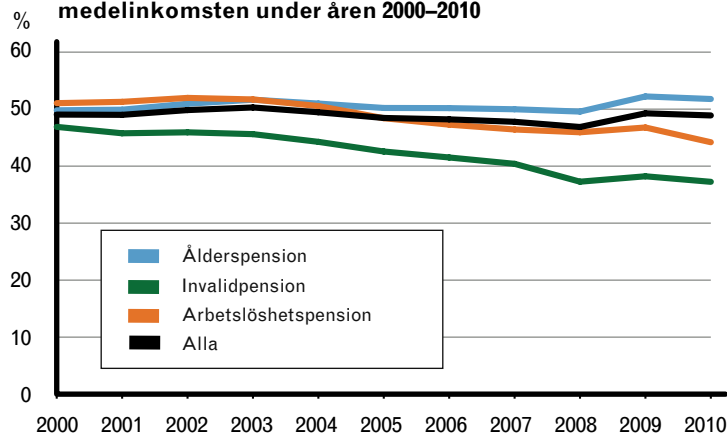
Jämförande europeisk data talar också för kontinuitet i pensionstagarnas ekonomiska situation. I ljuset av denna information är Finland ett genomsnittligt europeiskt land för pensionärer. Det har knappt skett någon förändring alls i finländarnas relativa position sedan början av 2000-talet (i förhållande till gamla medlemsländer) eller sedan mitten av 2000-talet (i förhållande till alla medlemsländer).

Invalidpensionstagare och fattigdomsriskerna oroar

★ Även om medeltalet pensionstagare har klarat sig hyfsat har det inte gått lika bra för alla. Bland

1

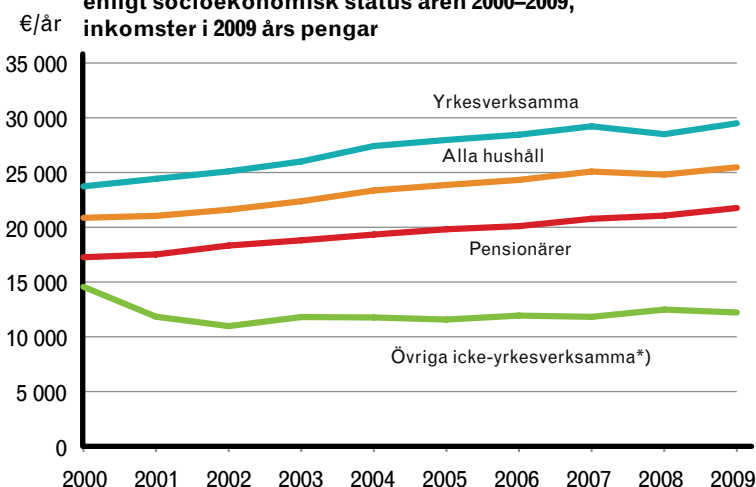
Egenpensionstagarnas genomsnittliga totala pension*) enligt pensionstyp i procent av medelinkomsten under åren 2000–2010

*) Från och med början av 2008 innehåller folkpensionen, som utgör en del av den totala pension, inte längre pensionstagares bostads- och vårdbidrag.

2

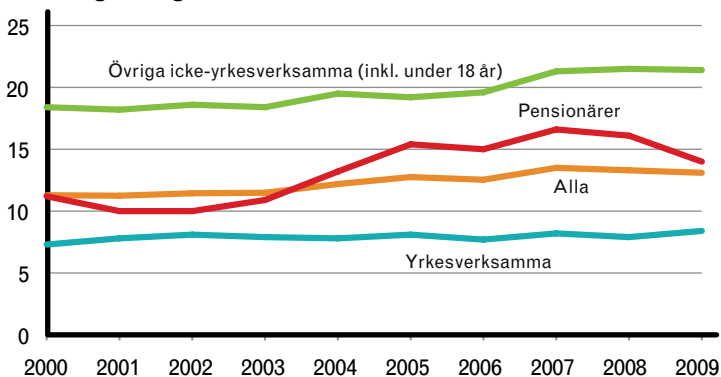
Ekvivalent inkomst i hushållen (medeltal) enligt socioekonomisk status åren 2000–2009, inkomster i 2009 års pengar

*) Värdet för år 2000 i gruppen "Övriga icke-yrkesverksamma" är en samptillfällighet.

3

Fattigdomsrisk i den totala befolkningen enligt socioekonomisk status under åren 2000–2009, 60 % fattigdomsgräns

Antalet pensionstagare har stigit med över två hundra tusen på tio år. En allt större andel pensionstagare får arbetspension.

pensionstagarna finns ett stort antal med väldigt små inkomster.

Det är särskilt viktigt att notera förändringarna i invalidpensionstagarnas position. Nivån på den genomsnittliga invalidpensionen har under 2000-talet förblivit praktiskt taget densamma. Invalidpensionerna är därför längre ifrån medelinkomsterna (Bild 1).

Den relativa försvagningen av invalidpensionstagarnas ställning kan också ses i utkomstgranskningen. Deras relativa position har försvagats gentemot såväl de olika pensionstagargrupperna som jämfört med de yrkesaktivas utkomstnivå.

Den pensionerade befolkningens fattigdomsrisk är speciellt hög för ensamstående pensionstagare under 55 år. Fattigdomsrisk för dem som lever ensamma är mångdubblad jämfört med hushåll med två eller flera personer.

Enhetligheten i de resultat som erhållits bekräftas av pensionstagarna själva: utkomsten är ofta svår för pensionstagare under 55 och för dem som upplever sin hälsa som dålig. Den är verkligen svår för var femte invalidpensionstagare.

Inkomstskillnaderna i pensionstagarbefolkningen har stigit något. Mot slutet av perioden var de lika stora som för de yrkesverksamma. Också mätt med den inom EU använda metoden har pensionstagarnas fattigdomsrisk stigit under 2000-talet (Bild 3).

Inkomstskillnaderna mellan pensionärerna och fattigdomsrisk steg i synnerhet från mitten av 00-talet fram till 2007. Därefter har situationen förbättrats, men nivåerna är fortsättningsvis högre än vid början av 2000-talet.

**Ombudsnätverk
i kommunerna en
ovärderlig hjälp**

Handläggningen av pensioner trappas upp på Keva

Keva är Finlands största arbetspensionsanstalt. Storleken till trots är takten hög; pensionsansökningar från nästan 1,3 miljoner försäkrade- och pensionstagare behandlas här i rekordfart. – Vi har arbetat hårt för detta, även om vi får stöd av den kommunala pensionslagen (KomPL) i harmoniseringen av pensionsbehandlingsprocessen, konstaterar Kevas pensionschef Helena Pankakoski.

Annu 2004 var Kevas genomsnittliga handläggningstid för ansökningar bland de långsammaste i jämförelse med den privata sektorn och staten, nuförtiden är behandlingstiden från inkommen ansökan till beslut på Keva mer än dubbelt så snabb jämfört med den privata sektorn.

Detta trots att man från och med början av detta år har förlagt statens och kyrkans försäkringstjänster till Keva, med 180 000 respektive 17 000 försäkringstagare. Nästa år kommer också FPA:s cirka 6 000 tjänstemän att omfattas av tjänsten.

Hur kommer det sig att man på Keva har kunnat i lägga i en så mycket högre växel?

Enligt **Helena Pankakoski** beror de snabba behandlingstiderna först och främst på att lagstiftningen i den privata sektorn blivit entydigare.

– Till exempel behöver man sällan vänta på det sista årets inkomster innan man kan besluta om ålderspensionen, säger hon.

Den elektroniska tjänsten styrs av kunniga människor

Keva har sin egen elektroniska pensionsansökningstjänst. Genom tjänsten kan alla som försäkrats genom KomPL ansöka om såväl ålders- som

deltidspension med hjälp av arbetsgivarens pensionsombudsman.

År 2010 var 73 procent av alla ansökningar om ålderspension från kommunala sektorn och 84 procent av alla ansökningar om deltidspension som anlände till Keva i elektronisk form.

Fördelen med ansökningstjänsten är att det med ansökan kommer all nödvändig information om begynnelse och avslutande av anställningar direkt från arbetsgivarna.

Ombudsnätverket i kommunerna och samkommunerna, som utvecklats nu i snart 25 år, utgör en ovärderlig hjälp i Kevas pensionsansökningsprocess.

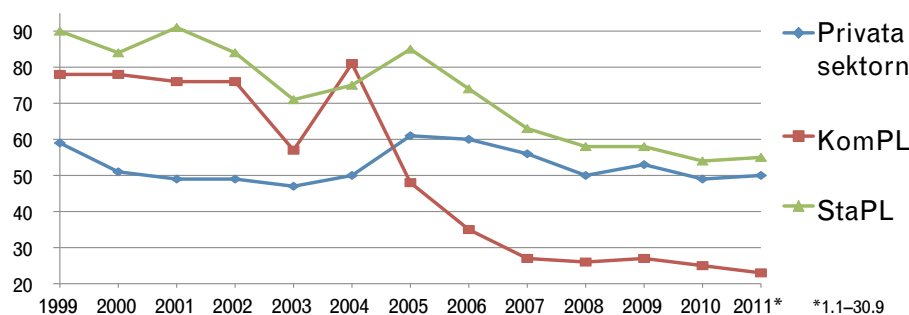
– Pensionsombudsmännen är vanligtvis anställda från personal- eller löneavdelningen, som gör ombudsarbetet på sidan om. Den största kommunala arbetsgivaren, Helsingfors stad med sina 40 000 anställda, har ändå två pensionsombudsmän som har det som huvudsyssla, säger Pankakoski.

Utvecklingstakten ökar fortfarande

Lagstiftningen och infrastrukturen utgör ramen. Framför allt har man på Keva arbetat hårt på att effektivisera pensionsansökningsförfarandet under

Total genomsnittlig handläggningstid för ålderspensionsansökningar

Kevas pensionschef Helena Pankakoski understryker att den uppnådda effektiviteten i pensionshandläggningen inte uppkommit av sig själv. Bakom ligger snart tio år av utvecklingsarbete som fortsätter med den stora systemreform som blir klar nästa år.

de senaste tio åren, och arbetet fortskrider.

– 2003 ändrades behandlingen av invalidpensioner så att utvärderingen och kalkyleringen av pensionen skildes från varandra, och det var en förändring som genast märktes i behandlingstiden, förklarar Pankakoski.

I samband med 2005 års pensionsreform ökades graden av automatisering ytterligare. En ny fas i Kevas pensionsbeslutsförfarande inleds nästa år, då en stor, sedan länge planerad systemreform slutförs. Efter detta kommer alla pensionslagsärenden att behandlas på samma sätt i det nya behandlings- och kalkyleringssystemet. Så snart implementeringsfasen är över blir det nya målet att få likadana behandlingstider oavsett pensionstypen.

– I år har vår utmaning varit att få behandlingen av statens pensionsansökningar att stämma med de mål vi ställt upp. Den rusning som uppstod i pensionsansökningarna enligt StaPL under första halvan av året, på grund av avbrott som uppkom då funktionerna överflyttades, jobbar vi just nu på med att komma ifatt, ler Pankakoski.

Text: Kimmo Kontio

Bild: Tuulikki Holopainen

I kommunala arbeten fortsätter man jobba med hjälp av delinvalidpensioner

Numera avslås färre än var femte ansökan om invalidpension inom kommunen, medan siffran är något större i den privata sektorn. Inom loppet av ungefär samma tid har medelåldern bland dem som blivit arbetsoförmögna inom den kommunala sektorn stigit klart.

Precis som i fallet med Kevas effektiva handläggning av ålderspensionsbesluten känns också denna utveckling överraskande, eftersom man inom den kommunala sektorn har många fysiskt tunga arbeten där man kunde tänka sig att påfrestningarna lättare skulle leda till pension.

Pankakoski förklarar de lägre avslagsprocenten med den yrkesbaserade invaliditetsdefinitionen i den kommunala pensionslagen (KomPL). Den återstående arbetsförmågan speglas mot sökandens eget yrke, inte vanligtvis mot

arbeten som motsvarar yrkesbanan. Dessutom har antalet delinvalidpensioner ökat.

– Det är brist på vårdande händer, och därför nödvändigt för offentliga arbetsgivare att hålla kvar kunniga arbetstagare också när deras funktionsförmåga är nedsatt, menar Pankakoski.

Därför har delinvalidpensionen blivit väldigt populär. Så mycket som 36 procent av alla kommunala arbetare som gick i invalidpension under 2010 fick delinvalidpension. Förutom arbetskraftsfaktorer är det rent ekonomiska intressen som ligger bakom.

– Kommunala arbetsgivare med mycket arbetskraft kan erbjuda deltidsarbete, och avgifter grundade på förtidspensionsutgifter tas inte heller ut av arbetsgivaren.

Arbetspensionsansökan in två månader innan arbetet upphör

Ålders- och deltidspension ska sökas ungefär två månader innan den beräknade pensioneringen. På ansökan ska skrivas det datum då du vill att pensionen ska börja.

Den som ska gå i ålderspension bör komma ihåg att säga upp sig inom den normala uppsägningstiden. Till pensionsansökan ska bifogas arbetsgivarens bekräftelse på att arbetet upphör.

De som ansöker om pension från utlandet bör fylla i bilaga U med all nödvändig information om arbete eller boende utomlands.

På grund av den flexibla pensionsålder som varit i kraft sedan 2005 betalas ålderspension retroaktivt för tre månader.

Pensionsansökan kan skickas till vilken pensionsanstalt som helst, till Folkpensionsanstaltens kundtjänst eller Pensionsskyddscentralen. Pensionsansökningsblanketterna fås från ovan nämnda ställen, den egna pensionsanstaltens webbtjänst eller Työeläke.fi-tjänsten, där man också kan ansöka om pension elektroniskt.

Kommunalt anställda vägleds att ansöka om ålders- och deltidspension hos arbetsgivarens pensionsombud, genom pensionsansöknings-tjänsten, och då kan pensionsbeslutet erhållas redan inom några dagar.

Kimmo Kontio

LIVSLÄNGDSKOEFFI

PORTIONERAR UT PENSIONEN

Nationalekonomen Kalle Elo på Pensionsskyddscentralen kan Statistikcentralens dödlighetsstatistik utan och innan. Ur dem härleds livslängdscoeffcienten, den mekanism som ska skapa balans i de ökande pensionsutgifterna.

Text: Antti Karkiainen | Foto: Kai Widell

☞ Farten är hög och visar inga tecken på att sakta av.

Finländarnas förväntade livslängd har ökat med ca 20 år efter kriget. Enligt beräkningarna kommer varannan flickbaby som föds i Finland i år att leva längre än 100 år.

Om det faktiskt går så återstår att se. Säkert är i alla fall att finländarnas livslängd fortsättningsvis ökar, om inget omvälvande inträffar.

– Trenden är liknande i alla västländer och man har inte tidigare kunnat förutse den, säger nationalekonom **Kalle Elo** på Pensionsskyddscentralen.

Varje år räknar Kalle Elo ut livslängdscoeffcienten för den årskull som fyller 62 år. I år uträknas den för dem som är födda år 1950. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer siffran i no-

CIENTEM

Finlåndarna lever längre tack vare den höga levnadsstandarden och den snabba medicinska utvecklingen. Det återspeglas i livslängdskoefficienten som nationalekonom Kalle Elo räknar ut.

vember och den börjar gälla i januari.

Vid 2005 års pensionsreform bestämdes år 2009 som basår för mekanismen. Då var det de som är födda 1947 som fyllde 62 år. Arbetspensionerna till de yngre årgångarna anpassas till livslängdens förändring genom livslängdskoefficienten.

De som är födda 1967 förväntas exempelvis leva tre år längre än de som är födda 1947. När en årskull lever längre, betalas också pensionen ut under en längre tid.

– Mekanismen rör inte en persons hela pensionspott. Den portionerar ut det månatliga pensionsbeloppet enligt den förväntade livslängden. Om man fortsätter att arbeta en tid som motsvarar hälften av förlängningen av livslängden, kompenseras den nedskärning som koefficienten medför, förklarar Elo.

Utgår från dödsrisken

Avsikten med livslängdskoefficienten är att sporra människor att arbeta längre och framför allt att tygla de ökande pensionsutgifterna. Men hur fungerar mekanismen?

– Livslängdskoefficienten beskriver förändringen i dödlighet från 62 års ålder uppåt. Den härleds från Statistikcentralens dödlighetsstatistik från de fem föregående åren. På det sättet kan vi jämföra ut årliga variationer.

Noga taget beräknas livslängdskoefficienten utgående från dödsrisken. Den är sannolikheten för att en person i en viss ålder avlider under året, före sin följande födelsedag.

På basis av dödsrisken beräknar Elo överlevnadssannolikheten för 62–100-åringar. De preliminära siffrorna visar att ca 600 av 1000 personer som fyller 62 år i år är vid liv om 20 år.

I praktiken handlar det alltså om sannolikheten för att människor får pension vid en viss ålder.

– Ur överlevnadssannolikheten härleds en siffra som beskriver den återstående livstiden vid 62 års ålder, livslängdstalet. När det jämförs med livslängdstalet för basåret 2009 får man förändringen: livslängdskoefficienten, säger Elo.

Levnadsstandard och läkarvetenskap

Nyckeln till att förstå livslängdskoefficienten är överlevnadssannolikheten. När dödligheten minskar, ökar överlevnadssannolikheten och livslängden.

Den förväntade livslängden har ökat under hela 1900-talet, ojämnt visserligen. Först började den förväntade livslängden för nyfödda öka tack vare utvecklad läkarvetenskap och hygien. Bland äldre åldersgrupper började den förväntade livslängden öka först efter kriget.

– Bland kvinnor började den förväntade livslängden öka redan på 1960-talet, bland män först på 1970-talet, säger Elo.

Tydliga orsaker är att levnadsstandarden höjdes och läkarvetenskapen utvecklades. Enligt Statistikcentralen har t.ex. den åldersstandardiserade cancerdödligheten minskat med 30 procent under de senaste 40 åren.

Hälsokampanjer har säkert också bidragit till utvecklingen, t.ex. Nordkarenprojektet mot dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar.

Ökar i det oändliga?

Från och med 1990-talet har den förväntade livslängden ökat allt snabbare. För tillfället är ökningen drygt två år på 10 år.

Om man hade kunnat förutse denna förändring, skulle man sannolikt ha infört livslängdskoefficienten eller någon motsvarande mekanism åtminstone tio år tidigare. Då skulle också de stora årskullarna ha fått delta i att jämna ut kostnaderna.

– Man har planerat för framtiden utgående från bästa tillgängliga information. När livslängdskoefficienten planerades var det en allmän uppfattning att livslängdsökningen börjar avta rätt snart. Först i de nyaste prognoserna har man antagit att livslängden fortsätter att öka enligt den trend som började på 1990-talet, säger Elo.

Statistikcentralens nyaste befolkningsprognos utsträcker sig till år 2060. Kommer livslängden verkligen att öka i en lika hisnande takt?

– Under de två senaste åren har utvecklingen faktiskt varit lite långsammare än man förutspått. Det kan dock vara fråga om ett tillfälligt fenomen, säger Elo.

För en ökande livslängd talar åtminstone att skillnaden mellan könen minskar.

– Dödligheten bland männen har minskat klart snabbare än bland kvinnorna. Trots det är skillnaden i förväntad livslängd fortfarande ganska stor.

Läs mer om livslängdskoefficienten på Pensionsskyddscentralens webbplats www.etk.fi

**Nyckeln till att förstå
livslängdskoefficienten är
överlevnadssannolikheten,
säger Kalle Elo.**

Rättvist mot männen?

☞ Det lagstadgade pensionssystemet är könsneutralt. Enligt Statistikcentralen (2009) lever finländska män i genomsnitt sex och ett halvt år kortare än kvinnor. Bondförnuftet säger att livslängdskoefficienten är strängare mot män. Stämmer det?

– Livslängden i sig påverkar inte livslängdskoefficienten. Koefficienten påverkas bara av hur livslängden förändras från år 2009 framåt, säger Elo.

Under de senaste åren har männens förväntade livslängd ökat klart kraftigare än kvinnornas. Förändringen har gått i samma riktning under hela 2000-talet. Kanske männen tar bättre hand om sin hälsa än tidigare.

– I själva verket är den könsneutrala koefficienten gynnsam för männen för tillfället. Om den var könsbunden skulle männen drabbas hårdare än kvinnorna.

Rättvist mot ungdomarna?

☞ För närvarande är livslängdskoefficientens inverkan liten. I föl räknades den för dem som är födda år 1949. De kan kompensera dess inverkan genom att arbeta bara två månader till.

För de unga är det annorlunda. Till exempel de som är födda 1987 måste arbeta ca tre år efter att ha uppnått den nedre gränsen för ålderspension för att jämna ut livslängdskoefficientens inverkan.

De kan alltså få ålderspension som håller samma nivå som under basåret 2009 (som gäller dem som är födda 1947) när de fyller 66 år.

– Kom ihåg att de också har flera levnadsår att se fram emot. De som är födda 1987 uppskattas leva till över 90 års ålder, sex och ett halvt år längre än grundklassen. Det är rimligt att man arbetar ca hälften av livslängdens ökning, påpekar Elo.

Det är också bra att komma ihåg att siffrorna som gäller de unga åldersgrupperna endast är prognoser. Koefficienten fastställs först när årskullen fyller 62 år.

LIVSLÄNGD
KOEFFICIENTEN

Personaldirektör Inkeri Puputti på Lassila & Tikanoja berättar hur man kan minska på sjukfrånvaron genom tidigt ingripande. Det behövs aktivt stöd för arbetsförmågan för att folk inte ska tappa fotfästet på arbetslivets stig.

En jämnare stig genom arbetslivet

Arbetstagarna ska inte behöva snubbla på stigen genom arbetslivet. Den insikten vaknade Lassila & Tikanoja till och gick in för en totalreform av arbetshälsoledningen. Företaget ville gå vid personalens sida och stärka förtroendet mellan chefer och medarbetare. Stigen genom ett gott arbetsliv är lagd på fast mark och följer livets rytm.

 Personaldirektör **Inkeri Puputti** på Lassila & Tikanoja tror på en öppen dialog och på hela arbetsgemenskapens gemensamma viljeytringar.

– Det finns inte någon modell som passar precis alla människor. Med nya tankar i bagaget styrde vi stegen in på stigen genom ett gott arbetsliv. År 2005 startade vi projektet Sirius som bygger på den idén.

En negativ atmosfär föder negativitet

Lassila & Tikanoja är ett mycket arbetskraftsintensivt företag med ca 10 000 anställda. Sjukfrånvaron hade ökat och sjukskrivningarna förlängts. Det ville företagsledningen ha ett slut på, det fanns ett konkret behov att förbättra arbetshälsan.

– Hälften av företagets resultat gick åt till kostnaderna för arbetsoförmåga. Det såg inte bra ut, och så kunde det inte fortsätta.

– Förebyggande av tidig sjukpensionering är

det överlägset effektivaste sättet att förlänga tiden i arbetslivet, säger personaldirektör Inkeri Puputti.

Den offentliga debatten påverkar också sinnesstämningarna. Puputti anser att attityderna till arbetslivet och det allmänna opinionsklimatet behöver förändras.

– Om det jämt och ständigt står i rubrikerna att arbete är tungt och tröttsamt, blir ingen uppmuntrad att orka arbeta vidare.

Det handlar också om pengar

Lassila & Tikanoja har specialiserat sig på miljö- och stödtjänster för fastigheter och anläggningar. Konkurrensen inom städ- och fastighets-skötselbranschen är hård och täckningsbidragen små. Pengarna gör att personalens arbetsförmåga är en viktig del av affärsverksamheten och lönsamheten. Därför lönar det sig inte att särskilja arbetshälsofrågorna från den övriga affärsverksamheten eller hålla dem utom synhåll för ledningen.

– Produktivitetskraven är sådana att affärsverksamheten måste vara lönsam. Arbetstagarna behöver i sin tur kunna försörja sig på sitt arbete. Det råder ingen konflikt mellan de här målen. De stöder varandra, anser Puputti.

Hon har erfarenhet av att det hjälper att för enkla saker för att förstå vad arbetslivet går ut på.

– Företaget måste kunna leverera tjänsten till kunden, och dessutom så som kunden förväntar sig att det ska göras. Arbetstagaren ska bidra till att arbetet görs serviceinriktat, säger Puputti.

– Man ska kunna tala öppet om pengar ur både arbetsgivarens och arbetstagarens synvinkel. Ekonomin förenar medarbetarna och företagsledningen.

Jämn stig bär utan hinder

Personaldirektör Puputti tar gärna stigen som en metafor för arbetslivet. Stigen är en symbol som alla kan relatera till.

Det uppmuntrar oss alla att man värdesätter arbete och talar om de goda sidorna i arbetslivet. Enligt personaldirektör Inkeri Puputti kan man påverka attityderna och också tala om svåra saker, om det råder en förtroendefull atmosfär på arbetsplatsen.

– En stig kan vara stenig och krokig, men den bär vidare och öppnar nya vyer. Det går inte att på förhand slå fast en schablon som passar varje livssituation. Men på en stig kan man tillsammans lägga spångar över sankmarkerna, säger hon.

Enligt Puputti är förebyggandet av tidiga sjukpensioner som att lägga spångar över svaga och sårbara ställen där människor kan hamna i sitt vardagsliv.

– Människan behöver mycket konkreta former av stöd och individuell vägledning, att någon verkligen bryr sig. Det visar förtroende att man för saker på tal i ett tidigt skede.

Förtroendet ska vara en del av vardagen

Personalens arbetshälsa blev bättre och man kom i gång med positiva förändringar. Vilka konkreta saker har kommit fram inom Sirius-projektet på Lassila & Tikanoja?

– Förtroliga samtal om arbetsförmågan har blivit en del av vardagen. Vi har hållit på med Sirius-projektet i fem år nu. Det är alltså ingen mirakelmedicin, utan långsiktigt och attitydpåverkande arbete. Resultaten visar att vi har lyckats.

– Förtroendet är nyckelordet. Saknas det kan man inte sammanföra olika åsikter. När det gäller en enskild människas val måste man söka lösningar på flera håll.

Personaldirektör Puputti talar om tre huvudsaker inom arbetshälsaledningen. För det första ska redovisningen vara mera förutseende. Man inför lämpliga mått för måluppfyllelsen. Personaldirektören medger öppet att det redovisningsorienterade tänkandet styrs av beloppet på sista raden i bokslutet.

Arbetspensionsbolagens tjänster anlitas

Det andra området är modigt nätverkande. Fö-

Sjukpensionsfallen påverkar avgiftsklassen

Matematiker Eeva Poutiainen på Pensionsskyddscentralen förklarar hur ArPL-arbetsgivarnas invalidpensionsavgifter bestäms på pensionsförsäkringsbolagen.

Invalidpensionsdelen i en avtalsarbetsgivares arbetspensionsförsäkringsavgift är beroende av bl.a. arbetsgivarens storlek och antalet pensionsfall i företaget. De beaktas i avgifterna enligt avgiftsklasserna.

– Om arbetsgivarens lönesumma ligger mellan ca två miljoner och 29 miljoner euro, påverkas avgiften delvis av pensionsfallen i företaget. För storarbetsgivare med en lönesumma över 29 miljoner bestäms invalidpensionsdelen i avgiften helt enligt avgiftsklassen. Det som beaktas är lönesumman två år tidigare, säger Poutiainen.

Om lönesumman är mindre än två miljoner, bestäms invalidpensionsavgiften helt enligt tariffavgiften. Då påverkas avgiften inte av företagets egna pensionsfall.

De föregående åren beaktas

Poutiainen betonar att arbetsgivarens avgiftsklass bestäms utgående från invalidpensionerna under de två och tre senaste åren.

– Avgiftsklassen år 2011 påverkas av invalidpensioner som beviljats åren 2009 och 2008. För fastställandet av avgiftsklassen beräknas arbetstagarens avgiftskoefficient, som fås med hjälp av medelvärdet för riskförhållandena under två år, säger hon.

Riskförhållandet är den fonderade utgiften för invalidpensioner som beviljats till arbetsgivarens anställda i förhållande till utgiften enligt den genomsnittliga risken i ArPL-försäkringar.

Syns en ökad risk för arbetsoförmåga i arbetspensionsavgiften, dvs. i arbetsgivarens pensionsförsäkringskostnader?

– Om det inträffar t.ex. ett pensionsfall leder det inte nödvändigtvis till att avgiftsklassen ändras. Den genomsnittliga invalidpensionsdelen i avgiften är 1,0 procent av lönerna. I år varierar den genomsnittliga invalidpensionsavgiften i den lägsta och den högsta avgiftsklassen mellan 0,1 och 5,5 procent, förklarar Poutiainen.

Beroende på personalens åldersstruktur kan en enskild arbetsgivares invalidpensionsavgift skilja sig från dessa genomsnittliga procentsatser.

Så kallade tillfälliga arbetsgivare betalar en fast arbetspensionsavgift. Den påverkas inte av pensionsfallen bland arbetsgivarens egen personal.

Läs mer om avgiftsklasserna och hur de bestäms på Pensionsskyddscentralens webbplats www.etk.fi / Försäkringsmatematiska tjänster.

Avgiftsklassmodellen för avtalsarbetsgivare

Avgiftsklass	Gränserna för riskförhållandet	Avgiftskoefficient	Genomsnittlig avgift i avgiftsklassen, procent av lönen
11	minst 5	5,5	5,5
10	4,00–4,99	4,5	4,5
9	3,00–3,99	3,5	3,5
8	2,50–2,99	2,75	2,75
7	2,00–2,49	2,25	2,25
6	1,50–1,99	1,75	1,75
5	1,20–1,49	1,35	1,35
4 (grundklass)	0,80–1,19	1	1,0
3	0,50–0,79	0,65	0,65
2	0,20–0,49	0,35	0,35
1	alle 0,2	0,1	0,1

Avgiftsklass fyra (4) är grundklassen. Den motsvarar invalidpensionsavgiftens medelnivå. Ju högre invalidpensionsrisk företaget har, desto högre än avgiftsklassen och invalidpensionsavgiften.

Osmo Taipale har kört avfallsbil i mer än 30 år. Han ska gå i delinvalidpension på grund av en höftskada. Samtidigt försöker man underlätta de tyngsta arbetena för att minska belastningen i arbetet.

retaget behövde få många slag av information av sina samarbetspartners. Puputti säger att arbetspensionsförsäkringsbolagens stödformer och arbetshälsotjänster och ett nära samarbete med företagshälsovården är särskilt nyttiga. Dem har man lärt sig utnyttja bättre än tidigare.

– Det är ingen hemlighet. När vi talade om våra mål för våra samarbetspartners fick vi mera konkreta och mätbara resultat.

Det tredje som Puputti nämner att man ska göra saker vid rätt tidpunkt. Om man lyckas ta svåra saker på tal och vidta rätt åtgärd vid rätt tidpunkt går arbetshälsan framåt med stormsteg.

– I arbetslivet kan man till exempel inte låta folk stå i vårdgarantikön. Med hjälp av företagets egen sjukassa kan vi få folk mycket snabbare tillbaka på jobb, när ingen behöver vara sjukskriven väldigt länge i väntan på vård. Man ska få den medicinska vården som behövs vid rätt tidpunkt.

Kostnaderna för arbetsoförmåga är nu under kontroll

Lassila & Tikanojas strävanden har gett resultat, för sjukfrånvaron inom företaget har minskat be-

tydligt. Tidigare gick 7,5 procent av arbetstiden till sjukfrånvaro, men nu är siffran 5,7 procent.

– Ca 70 personer har också kunnat räddas från sjukpensionering som såg oundviklig ut. Det syns som en höjning av pensioneringsåldern inom företaget. Vår personal går i pension vid 62,4 års ålder i snitt, dvs. ett par år senare än befolkningen i medeltal.

Pensionsutgifterna på grund av arbetsoförmåga har halverats sedan år 2006, mätt i eurobelopp.

– Det innebär en betydlig inbesparing. Vi räknade vad det kan kosta företaget att en arbetstagar blir sjukpensionerad. Priset är ca 50 000–300 000 euro, eller i värsta fall en miljon euro, om pensionsfallet gör att man kommer över gränsen för avgiftsklassen, säger Puputti.

Tack vare att man har lyckats minska sjukpensionerna är storarbetsgivaren Lassila & Tikanoja nu i ArPL-avgiftsklass 2.

– Vi får hela tiden jobba hårt för att hålla oss på den nivån. I chefsarbetet kunden man tidigare se att det var mera lockande att placera anställda i den s.k. pensionslussen om de var mycket sjukskrivna än att hela tiden ordna med vikarier. Det går inte alltid att få en vikarie tillräckligt snabbt,

utan de andra medarbetarna får hoppa in för den som är borta.

– Sirius-projektet har medfört ett mycket positivare arbetsklimat. Nu uppmuntrar vi personalen att ta bättre hand om sin hälsa och samtidigt har företaget profilerat sig som en arbetsgivare som tar hand om sin personal.

Effekten på företagets rykte påverkar sinnebilderna och attityderna.

– Jag tror att vi har identifierat de största hindren på stigen genom arbetslivet. Våra egna attityder och bristen på ömsesidigt förtroende är de största stötestenarna i kommunikationen mellan människorna, säger personaldirektör Inkeri Puputti.

Text och foto: Anne Iivonen

Vem brivv?!

Hur ska man få ungdomarna intresserade av pensionsfrågor?

1,5 CENT PENSION
FÖR VARJE EURO.

Nytt undervisningsmaterial tar ett audiovisuellt grepp om pensionsfrågorna

Ungdomarna är en grupp som vållar huvudbry bland dem som arbetar med att informera om pensionerna. Hur ska man nå en målgrupp, som blir gammal först om tiotals år? Ungdomarna är givetvis intresserade av helt andra saker.

– En bra fråga. Fast ungdomarna är olika, är de alla allergiska mot myndigheternas fikonspråk. Budskapet går fram, om det är tydligt, klart avgränsat och kärnfullt, säger informatör **Janne Pelkonen** på Arbetspensionsförsäkrarna TELA.

– Vi måste satsa på det visuella och förstå vad ungdomarna egentligen behöver veta. Det räcker med grundprinciperna, överlopps detaljer gör det förvirrande, fortsätter kollegan **Taina Hedman** på Pensionsskyddscentralen.

Båda har arbetat med att ta fram ett undervisningsmaterial om pensioner för årskurs 9.

Ett klart behov av material

Det audiovisuella materialpaketet består av en tecknad animation, en stordiaserie, en frågesport och en pensionsräknare. I lärarhandledningen finns det bakgrundsmaterial som behövs för genomgången.

– I läroböckerna i samhällskunskap accentu-

eras ofta FPA:s roll, trots att största delen av pensionärerna lever på sin arbetspension. Det finns en tydlig beställning på materialet, säger Hedman.

Pelkonen, som har arbetat på fältet med studerande och organisationsaktiva, håller med.

– I motsats till vad man ofta tror finns det många intressen som anknyter till ungdomar och pensioner. Det är inte så illa ställt som nätdebattörer och de som säljer privata pensionsförsäkringar vill göra gällande. Det finns ett behov av opartisk information.

Tyngdpunkter och detaljer

Materialet är utformat med tanke på en lektion. Den tecknade animationen berättar en historia som sammanfattar det finländska pensionssystemet på fem minuter.

Stordiaserien går närmare in på temat. Utö-

ver grundläggande fakta innehåller paketet en extra bild om livslängdskoefficienten, som berör de unga åldersgrupperna.

– Livslängdskoefficienten som togs i bruk enligt 2005 års pensionsreform anpassar pensionsbeloppet till befolkningens ökande livslängd. Den fastställs för varje årskull vid 62 års ålder, säger Pelkonen.

– Vi ville också ta upp arbete utomlands. Det berör ungdomar som tar ett mellanår i studierna efter gymnasiet, säger Hedman.

Slutet av lektionstiden kan man använda till att diskutera eller testa det inlärd med frågesporten. Materialet har producerats av Pensionsskyddscentralen och Arbetspensionsförsäkrarna TELA. Det finns på finska och svenska.

Undervisningsmaterialet finns på webbplatsen

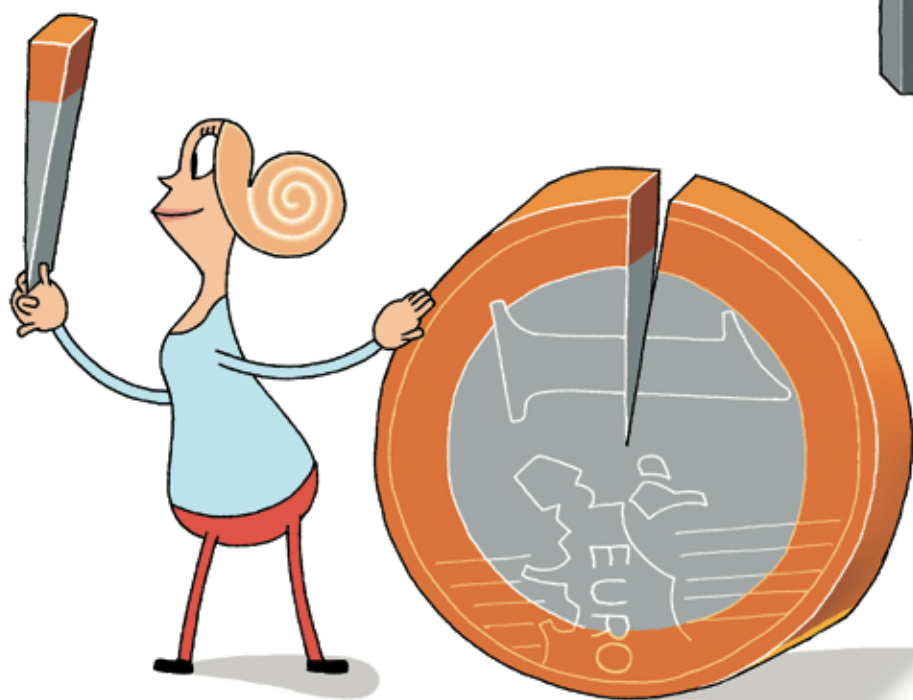
www.arbetspension.fi > ungdomar >

arbetspensionssystemet > undervisningsmaterial

Text och foto: Antti Karkiainen

Illustrationer: Anssi Keränen

Illustrationerna i materialet har gjorts av Anssi Keränen, känd bland annat från Helsingin Sanomat. Han bidrog till att göra materialet tydligt och humoristiskt.

ÄLDRE FÖRSÖRJNINGSKVOT
2011

ÄLDRE FÖRSÖRJNINGSKVOT
2050

Arbetspensionerna behövs precis som vatten

Hur klarar pensionärerna sig idag och i morgon?

Temat för de tre seminarierna på årets Arbetspensionsdag var Ett system för människor. Den här gången var människan, inte strukturerna, i blickpunkten.

Forskningschef Mikko Kautto (på bilden) vid Pensionsskyddscentralen presenterade en rapport om totalpensionernas nivå och pensionärernas ekonomi. Läs mer om rapporten på s. 12-13.

👉 I sitt inledande anförande jämförde Jukka Rantala, vd för Pensionsskyddscentralen, arbetspensionen med vatten, som ingen av oss kan vara utan. Arbetspensionssystemet jämförde han med vattenverket.

– Ju klarare man ser arbetspensionens roll, desto genomskinligare och effektivare är systemet, sade Rantala.

Leve kranvattnet!

– Vattenverket levererar det oundgängliga vattnet pålitligt, med hög kvalitet, till ett rimligt pris och så obemärkt att man inte tänker på det förrän någonting är fel.

Rantala såg flera likheter mellan kranvatten och arbetspensioner.

– Det gemensamma för arbetspensionen och kranvattnet är att de hör till den grundläggande infrastrukturen, som måste fungera, vara klar och

pålitlig och koncentrera sig på sin egen uppgift.

Social- och hälsovårdsminister Paula Risikko fann vattenverksmetaforen träffande. I sitt tidigare uppdrag som omsorgsminister blev hon tvungen att reda ut en olycklig situation i Nokia stad, där vattentjänsterna då drabbades av stora problem.

I sitt tal betonade Risikko att alla alternativ måste övervägas för att man ska kunna trygga det 50-åriga arbetspensionssystemets framtid. Enligt Risikko är det viktigast att hitta fungerande sätt att förlänga tiden i arbetslivet, eftersom det gör det lättare att lösa de grundläggande frågorna inom arbetspensionssystemet, dvs. hur pensionerna ska finansieras och hur de ska räcka till.

– Arbetsmarknadsorganisationerna är viktiga aktörer i pensionsfrågor, sade Risikko. Hon tror att också de stora ödesfrågorna kan lösas genom förhandlingar. Läs en intervju med Risikko på s. 4 i denna tidning.

Det var inte bättre förr

Fast det ännu finns sådant som behöver korrigeras i den sociala tryggheten i Finland, är den i varje fall bättre än den var förr. Det betonade docent **Antti Häkkinen** från Helsingfors universitet i sitt föredrag, som handlade om hur unga och gamla hade det förr i världen.

– Det var ett hårt samhälle, under nödåren på 1800-talet var människans värde lika med den arbetsinsats som man kunde piska ur henne, sade Häkkinen.

Livet var arbete från vaggan till gravsten. På 1800-talet var barndomen kort, barnen fick lämna hemmet vid 8-9 års ålder. Pensionering kan man inte tala om, folk var utnötta av arbete redan vid 50 och dog kring 60.

Den bästa tryggheten var familjen och släkten. Oäkta barn, föräldralösa och änkor hade det svårt.

– Det idylliska bysamhället som vi ser som ett

Jag påstår!

*”Tillväxten avtar,
pensionerna minskar!”*

– Jarna Pasanen, medborgaraktivist,
Nätverket Degrowth Finland

*”Vi håller Finland
uppe!”*

– Markku J. Jääskeläinen, direktör,
Arbetspensionsförsäkrarna TELA

*Vårdarens ålderdom
är fattig och sjuk!*

– Arja Juvonen, riksdagsledamot,
sannfinländarna

Intrycken från Arbetspensionsdagen 15.11 på Mässcentrum i Helsingfors återges av Anne

Social- och hälsovårdsminister Paula Riisikko konstaterade på Arbetspensionsdagen att det finns ett tryck att göra ändringar i pensionssystemet och att man söker lösningar. På bilden även Pensionsskyddscentralens vd Jukka Rantala och FFC:s chefekonom Olli Koski (t.h.)

ideal hittar jag inte, säger docent Häkkinen. Han forskar som bäst i Finlands sociala historia genom livet i familjer och släkter.

Pensionerna har höjts med en femtedel på 2000-talet

Forskningschef **Mikko Kautto** på Pensionsskyddscentralen presenterade en rapport om den sammanlagda pensionens nivå och pensions-tagarnas ekonomi, som publicerades under dagen.

– Totalpensionen steg med en femtedel på ett årtionde, vilket är en mycket snabb takt, berättade Kautto.

I samma session efterlyste överdirektör **Jukka Pekkarinen** från ett bättre tillvaratagande av expertisen för att hantera hållbarhetsgapet. Han ansåg att man borde debattera informationen mera och uppnå en rimlig konsensus innan informationen läggs fram för beslutsfattarna.

Forskare **Teppo Eskelinen** vid Aalto-universitetet kommenterade att prognoserna om välfärdens framtid grundar sig på osäkra antaganden om den ekonomiska tillväxten. Han oroade sig för att fattigdom och utslagning ärvs från en generation till en annan.

Individualismen skapar söndring i leden

Mångfald och individualism framstod som sammanbindande faktorer när man i den tredje sessionen dryftade generationernas kedja.

Forskningsdirektör **Jussi Ronkainen** vid yrkeshögskolan Mikkelin ammattikorkeakoulu summerade att ungdomar som träffar individuella val möts i sociala gemenskaper, men är också snara att byta grupp.

– Lätta gemenskaper, lätt aktivism. Engagemanget tar sig uttryck i tillfälliga individuella val.

Ronkainen är bekymrad över att ungdomarna inte vill engagera sig i partipolitiken och därför inte är med och påverkar sin egen framtid.

– Det är inte sagt att det uppstår en naturlig, spontan dialog mellan människor i olika åldrar. Om människorna själva inte för den här dialogen, förs den kanske över deras huvuden, sade **Marja Saarenheimo**, som har forskat i dialogen mellan generationer.

I undersökningar som gjorts av Centralförbundet för de gamlas väl har man enligt Saarenheimo inte fått belägg på att det finns några stora motsättningar mellan generationerna.

Dagen avslutades med mera manifeststartade inlägg under devisen Jag påstår!

Arbetspensionsdagen som videoinspelning på internet www.etk.fi/tyoelakepaiva.

”Pensionstillväxt för frivilligarbete!”

- Arto Tiihonen, forskare, Äldreinstitutet

”Välfärdssamhället kollapsar!”

- Osku Pajamäki, verkställande direktör, Funny Films Oy

”Arbetspensionen är billig!”

- Olli Koski, chef för ekonomi och näringspolitik, FFC

POLEN

Tusk höjer pensionsåldern

☞ Regeringen i Polen ska höja den officiella pensionsåldern i landet. Premiärministern Donald Tusk meddelade i november att åldersgränsen höjs stegvis till 67 år.

Samtidigt skär reformen vissa särrättigheter från bland annat jordbrukare, gruvarbetare, brandmän, präster och poliser. Dessa yrkesgrupper ska i framtiden höra till det allmänna pensionssystemet.

Pensionsreformens avsikt är att minska på statsskulden och budgetunderskottet i landet. De ekonomiska åtstramningarna har att göra med landets europapolitik. Polen har tidigare haft som mål att ansluta sig till euroområdet år 2012. Nu tros Polen ansöka om anslutning till den gemensamma valutan först år 2014 eller 2015.

Polens lagstiftning förbjuder ett budgetunderskott som överstiger 55 procent av bruttonationalprodukten.

Höjningen av åldergränserna börjar år 2013.

(YLE 18.11., The Warsaw Voice 18.11., Financial Times 4.11.)

ITALIEN

Marknaden utpressar snabba beslut

☞ Också Italien har bestämt att höja pensionsåldern. Landets regering bestämde i november att den allmänna pensionsåldern höjs från 65 till 67. Höjningen görs stegvis inom de närmaste årtionden.

Den italienska regeringen har varit snabb i sina pensionspolitiska beslut. Tidigare i september beslöt regeringen i att höja kvinnornas pensionsålder inom den privata sektorn från 60 till 65 år. Den nya pensionsåldern för kvinnor ska vara i kraft senast år 2026.

Såsom i övriga Europa, även Italiens höjningar av pensionsåldern har att göra med den ekonomiska krisen.

Italien, som är den tredje största ekonomin inom euroområdet, har granskats kritiskt på grund av sin svaga tillväxt och ekonomiska vacklande. Landets position på den internationella lå-

nemarknaden hotas av att strypas av de höga räntorna.

Italiens statsskuld är cirka 120 procent av landets bruttonationalprodukt.

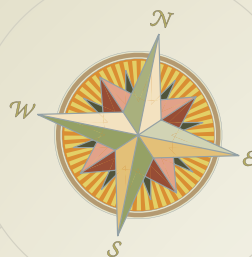
(The Wall Street Journal 15.11., YLE 26.10.)

SPANIEN

Nedskärningar i allt – utom i pensionerna

☞ Det konservativa partiet Partido Popular ämnar göra stora nedskärningarna i Spaniens utgifter.

Partido Populares ledare Mariano Rajoy, favorit till posten som ny premiärminister i Spanien efter valet i november, säger att han kommer att göra nedskärningar "överallt" för att klara av landets budgetunderskott – utom i pensionerna.

Peter Lindström
Informatör
Pensionsskyddscantralen

Jorden Runt

– Min främsta prioritet är att bevara köpkraften hos pensionärer, säger Rajoy.

Det största problemet i landet är arbetslösheten. Den officiella arbetslöshetssiffran är 21,5 procent av arbetskraften. Den verkliga arbetslöshetssiffran antas vara ännu större.

(DN 17.11., Independent 28.10.)

SVERIGE

Utomlandsboende sökes

☞ Pensionsmyndigheten Sverige söker utomlandsboende pensionärer. Myndigheten vill kontrollera att pensionärerna är vid liv.

Varje höst skickar Pensionsmyndigheten ut ett levnadsintyg till 50 000 pensionärer som får pension från Sverige och bor utomlands. Intyget ska godkännas av en myndighet som intygar att pensionären lever, säger Per-Ola Hallberg, gruppchef för serviceärenden vid Pensionsmyndighetens kontor i Visby.

För 73 500 pensionärer hämtas uppgifterna in automatiskt.

– Vi får automatiskt uppgifter om de pensionärer som bor i Finland, Tyskland, Norge och Danmark. Vi håller även på att etablera ett utbyte med USA, säger Hallberg.

När intyget är underskrivet och vanligtvis stämplat bekräftar handläggaren på den myndighet, institution eller motsvarande att pensionären är vid liv. Pensionären skickar sedan intyget till Pensionsmyndigheten i Sverige.

Om pensionären inte skickar intyget spärras utbetalningen efter 105 dagar. Innan pensionen spärras får pensionären ett utskick, en påminnelse och ett spärrbrev om att utbetalningen kommer att stoppas.

(Pensionsmyndigheten 23.10.)

Saab försummar betalningarna

☞ Biltillverkaren Saab gjorde under förra året inga inbetalningar till stiftelsen för de anställdas pensioner, uppger TV 4 i Sverige.

Pensionerna är försäkrade i bolaget PRI Pensionsgaranti, som nu kräver Saab på 187 miljoner kronor. Försäkringen innebär att pensionerna är garanterade.

Om Saab går i konkurs, är försäkringsbolagets

fordran på konkursboet prioriterad. Det innebär att krav från andra fordringsägare, till exempel Saabs underleverantörer, får stå tillbaka.

Under 2009 betalade Saab 176 miljoner kronor till pensionsstiftelsen.

(Sveriges Radio 24.10.)

NORDEN

Norsk pension får inte beskattas utomlands

☞ Kammarrätten i Sverige anser att norsk pension inte kan beskattas i ett annat nordiskt land.

Enligt artikel 18.1 i det nordiska skatteavtalet framgår det att pension som betalas från en avtalsslutande stat till person med hemvist i en annan avtalsslutande stat endast ska beskattas i den förstnämnda staten, berättar konsultbolaget Ernst & Young.

Skatterätten prövades i ett fall i Sundsvall i Sverige i oktober. Fallet gällde en svensk kvinna som fått norsk pension och varit bosatt i Sverige. Norge hade inte tagit skatt på pensionen. Istället hade kvinnans pension beskattats av det svenska skatteverket. Kammarrätten konstaterar att Sverige inte automatiskt får rätt att beskatta en inkomst bara på grund av att inkomsten inte beskattas i det andra landet.

– Inkomster som inte beskattas i ett land kan därmed bli helt skattefria om det land som har

beskattningsrätten väljer att inte beskatta den aktuella inkomsten, kommenterar Ernst & Youngs jurister.

(Ernst & Young 12.11.)

USA

Miljardfusk med sjukpension

☞ Hundratals järnvägsanställda tros ha fuskat till sig sjukpension i USA, berättar Dagens Nyheter och New York Post.

Åklagaren på Long Island väckte i slutet av oktober åtal mot elva misstänkta. Han säger att det finns betydligt fler brottsmisstänkta och bedömer att fusket omfattat en hel miljard dollar. Även läkare finns bland de misstänkta.

Personer som klarat att spela golf, skotta snö och cykla har hävdats oförmåga att arbeta.

Pensionsskandalen anses ha sin bakgrund i lagstiftningen. Järnvägsarbetare på Long Island, som blivit anställda före 1988, har kunnat pensionera sig vid 50 års ålder. Men den federala lagstiftningen ger järnvägsarbetare rättighet att pensionera först vid 65 års ålder. Åklagaren anser att många över femtioåriga järnvägsarbetare på Long Island ansökt och beviljats sjukpension för att kunna lämna arbetslivet. De har levt på sjukpension tills de fått den federala pensionen.

(DN 27.10., New York Post 1.11.)

Pensionsskyddscentralen

Socionom **Minna Kuusela** har utnämnts till planerare på avdelningen för registertjänster fr.o.m. 1.10.

Filosofie magister **Tuija Nopola** har utnämnts till matematiker på planeringsavdelningen fr.o.m. 1.10.

Filosofie magister **Mikko Sankala** har utnämnts till matematiker på placeringsavdelningen fr.o.m. 1.7.

Magistern i administrativa vetenskaper **Katriina Talvensaari** har utnämnts till arbetsgivarinspektör på övervakningsavdelningen fr.o.m. 1.9.

Pensions-Tapiola

Juris kandidat **Tarja Harju-Nurmi** har utnämnts till placeringsjurist på Pensions-Tapiola fr.o.m. 1.8. Tidigare har hon arbetat som jurist inom Tapiola-gruppens enhet för juridiska tjänster.

Vicehäradschef **Riitta Naaralinen-Valila** har utnämnts till kapitalplaceringsschef inom Pensions-Tapiolas kapitalfundsplaceringar fr.o.m. 15.9. Hon arbetade tidigare som placeringschef inom Tapiola-gruppens placeringsfunktioner.

Ekonomie magister **Olli Nieppola** har utnämnts till riskanalytiker inom Pensions-Tapiolas funktion för risker och ekonomi fr.o.m. 20.6. Nieppola kommer närmast från Sampo Abp.

Ekonomie magister **Joni Ollikainen** har utnämnts till analytiker för alternativa placeringar inom Pensions-Tapiolas placeringsfunktion. Han arbetade tidigare som analytiker på investeringsbanken RBC Capital Markets i London.

Ilmarinen

Kandidaten i samhällsvetenskaper **Maria Jukamo** har utnämnts till utvecklingschef inom pensionsförsäkringslinjen fr.o.m. 1.10.

Veritas Pensionsförsäkring

Susanna Leham har utnämnts till kundkontaktchef vid Veritas Pensionsförsäkrings storkundstjänster och stöd till försäljningskanaler i Åbo. Leham har tidigare arbetat i Veritas som kontaktchef.

Maria Hokkinen har utnämnts till kommunikatör inom Veritas marknadskommunikation. Hokkinen är stationerad vid bolagets huvudkontor i Åbo.

Raija Tiitola, Mikael Lindholm och Kaj Sandström har utnämnts till kontaktchefer vid Veritas företagsenhet. Tiitola arbetar i Helsingforsområdet, Lindholm i Vasa och Sandström i Åbo.

Arbetspensionsavgiften höjs till 22,8 procent

År 2012 är den genomsnittliga arbetspensionsavgiften 22,8 procent av lönesumman. Det innebär en höjning på 0,4 procentenheter jämfört med året innan.

Arbetsstagarens avgift är 5,15 procent av lönen för dem som inte fyllt 53 år och 6,50 procent av lönen för dem som har fyllt 53 år. Arbetsgivarens genomsnittliga arbetspensionsavgift är 17,35 procent.

Fastän höjningen enligt den s.k. socialinoppöggörelsen år 2009 är lika stor för arbetstagarna och arbetsgivarna, 0,2 procentenheter för vardera, stiger både arbetsgivarnas och arbetstagarnas avgift nu med mera än 0,2 procentenheter. Orsaken är att de återbärningar av avgifter som gjorts åren 2006–2011 upphör.

Återbärningarna hänförde sig till invalidpensions- och arbetslöshetspensionsavgifter som tagits ut tidigare år. Invalidpensionerna blev färre än förväntat och arbetslöshetspensionen avskaffades helt. Återbärningarna uppgick sammanlagt till nästan 1,2 miljarder euro.

Eftersom antalet pensionärer ökar under de kommande åren, har arbetsmarknadsorganisationerna redan i början av 2000-talet kommit överens om att stärka fonderingen av ålderspensioner. Denna tilläggsfondering fortgår till slutet av år 2013 enligt överenskommelsen. I år avsätts ett belopp som motsvarar 0,5 procent av lönesumman till ålderspensionsfonderarna.

Arbetsmarknadsorganisationerna avtalar om avgiftshöjningarna i sin pensionsförhandlingsgrupp. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer avgifterna på arbetspensionsbolagens ansökan.

Pensionsskyddscentralen 50 år

Pensionsskyddscentralen firade sitt 50-årsjubileum i oktober. Verksamheten inleddes den 5 oktober 1961. Den första allmänna arbetspensionslagen, lagen om pension för arbetstagare (APL) stiftades 1.7.1961. En av de viktigaste principerna var att arbetspensionssystemet skulle vara decentraliserat och skötas av arbetspensionsbolag, stiftelser och kassor. Pensionsskyddscentralen grundades som ett centralorgan för att ta hand om de gemensamma uppgifterna.

Livslängds-koefficienten är 0,98351

Livslängdskoefficienten för år 2012 har fastställts till 0,98351. Det innebär att livslängdskoefficienten minskar ålderspensioner som enligt arbetspensionslagarna beviljas personer födda år 1950 med 1,649 procent.

Syftet med livslängdskoefficienten är att anpassa nivån på nya arbetspensioner och pensionsutgiften enligt förändringarna av den förväntade medellivslängden.

Om medellivslängden fortsättningsvis ökar, minskar livslängdskoefficienten de månatliga pensionerna.

Livslängdskoefficienten minskar också invalidpensioner som beviljas enligt arbetspensionslagarna med undantag av pensionen för återstående tid, som ingår i invalidpensionen. Livslängdskoefficienten tillämpas inte på pension för återstående tid.

Målet är att arbetstagarna ska stanna längre kvar i arbetslivet för att kompensera minskningen.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer livslängdskoefficienten årligen.

Fler kunder hos InTo Finland

Folkpensionsanstalten och skattemyndigheternas gemensamma servicekontor InTo Finland hjälper personer som flyttar till Finland att komma in i samhället och arbetslivet. Kontoret öppnades hösten 2008.

De som besöker kontoret får information bl.a. om hur man skaffar sig en finsk personbeteckning och ett bankkonto och om beskattningen och socialförsäkringen.

InTo Finland har tagits väl emot och kundantalet ökar. I framtiden ska dess tjänster också erbjudas som distansservice även utanför huvudstadsregionen.

Kunderna representerar många olika nationaliteter och yrkesgrupper, från byggnadsarbetare till balettdansare.

Suvi-Anne Siimes leder Arbetspensionsförsäkrarna TELA

Politices licentiat **Suvi-Anne Siimes** tillträdde 1.9.2011 som verkställande direktör för Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf. Hon efterträdde Esa Swanljung som gick i pension. Siimes kommer närmast från posten som vd på Läkemiddelsin-

dustrin rf. Siimes har även varit riksdagsledamot 1999-2007, kulturminister 1998-1999 och andra finansminister 1999-2003. Därtill var hon ordförande för Vänsterförbundet 1998-2006. Siimes är styrelseordförande på Oy Veikkaus Ab.

Depressionsrelaterad arbetsförmåga på nedgång

Antalet personer som blivit pensionerade på grund av depression har minskat. Enligt statistik från PSC och FPA gick allt som allt 4100 personer i pension på grund av depression under år 2010. Under toppåret 2007 var siffran 4 600.

Överläkare **Teija Honkonen** på Arbetshälsöinstitutet, och specialforskare **Raija Gould** på Pensionsskyddscentralen konstaterar i en artikel i Finlands Läkartidning att utvecklingen inte bara har en förklaring. På många arbetsplatser har man i ett tidigt skede börjat ta tag i problem som leder till nedsatt arbetsförmåga. Man har också utvecklat de rutiner som följs när en sjukskriven per-

son kommer tillbaka till arbetet. Också inom den grundläggande hälsovården har man gått in för en aktiv behandling av depression i ett tidigt skede.

Två tredjedelar av dem som gick i pension på grund av depression förra året var över 45 år, medan personer under 25 år utgjorde en andel på 6 procent.

Vid utgången av år 2010 var 38 000 finländare pensionerade på grund av depression. Trots den positiva utvecklingen är depressionstillstånd fortfarande den allmänaste orsaken till invalidpension bland de enskilda sjukdomarna hos både kvinnor och män.

Svensk inkomstpension räknas upp 2012

Inkomstpensionerna i Sverige höjs med 3,5 % år 2012. Garanti-pensionen höjs med 2,8 %.

Inkomstpensionen räknas om med inkomstindex, som följer utvecklingen av förvärvsinkomsterna, men justeringen påverkas också av ålderspensionssystemets ekonomiska balans.

När en person går i pension innehåller varje utbetalning en förskottsrenta på det kapital som ska betalas ut under personens livslängd. Denna renta kallas normen och dras av när pensionerna räknas om varje år. För pensionären dras normen på 1,6 procent av vid omräkningen av inkomst eller tilläggspensionen och därför blir höjningen nästa år 3,5 procent.

Det innebär att en ålderspensionär med 12 000 kronor i inkomstpension får en ökning med 420 kr i månaden före skatt.

År 2010 var första gången då den så kallade balanseringen trädde i kraft, dvs. pensionssystemets skulder översteg tillgångarna. Balanseringen ser till att de pensionsavgifter som betalas in av alla i arbetslivet räcker till de pensioner som ska betalas ut. Det medförde att pensionerna och pensionsbehållningarna sänktes 2010 och det skedde även 2011. För år 2012 är balanseringen positiv. Tillgångarna överstiger skulderna, vilket bidrar med +0,24 procent till indexeringen av inkomstpensionen. Pensionerna och pensionsbehållningarna ökar alltså snabbare än den genomsnittliga inkomstutvecklingen. Även år 2013 förutspås balanseringen vara positiv.

Garantipensionen räknas om med prisbasbeloppet, som i sin tur följer prisutvecklingen. De cirka 182 000 pensionärer eller 10 procent av samtliga pensionärer som har låg eller ingen inkomstpension får en höjning med 2,8 procent nästa år. Cirka 589 000 pensionärer eller 31 procent av alla pensionärer har både inkomstpension och garantipension. Deras allmänna pension exklusive premiepension höjs med mellan 2,8 procent och 3,5 procent.

Premiepensionen räknas årligen om beroende på värdeutvecklingen av de fonder pensionären har (fondförsäkring) eller med värdeutvecklingen på det kapital Pensionsmyndigheten förvaltar (traditionell livförsäkring). Nästa års utbetalning fastställs i december.

(Pensionsmyndigheten)

FLERSPRÅKIGA PUBLIKATIONER

FRÅN PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

PENSIONSSKYDDSCENTRALENS PUBLIKATIONER FINNS I PDF-FORM PÅ WEBBPLATSEN WWW.ETK.FI.

TRYCKTA PUBLIKATIONER KAN BESTÄLLAS FRÅN AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI ELLER TFN 010 7511 (VÄXEL)

STATISTIK

Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2010 **Statistik över pensionstagarna i Finland 2010** **Statistical Yearbook of Pensioners in Finland 2010**

Publikationen innehåller uppgifter om alla som pensionstagare inom arbetspensions- och folkpensionssystemet, de nypensionerade och pensionsutgiften. Statistiken produceras i samarbete med Folkpensionsanstalten och den utges som en del av Finlands officiella statistik.

ISSN 1795-5165 Finlands officiella statistik (tryckt publikation)
ISSN 1796-0479 Finlands officiella statistik (webbpublikation)
ISSN-L 0780-3028 Statistik över pensionstagarna i Finland
ISSN 0780-3028 Statistik över pensionstagarna i Finland (tryckt publikation)
ISSN 1795-522X Statistik över pensionstagarna i Finland (webbpublikation)

Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain 2010 **Statistik över pensionstagarna i Finland efter kommun 2010**

Statistiken innehåller uppgifter om antalet pensionstagare, pensionstagarnas befolkningsandelar, totalpensionen och pensionsutgiften efter kommun och landskap. Statistiken produceras av Pensionsskyddscentralen och FPA tillsammans och den utges som en del av Finlands officiella statistik.

ISSN 1795-5165 Finlands officiella statistik (tryckt publikation)
ISSN 1796-0479 Finlands officiella statistik (webbpublikation)
ISSN-L 1238-1004 Statistik över pensionstagarna i Finland efter
ISSN 1238-1004 Statistik över pensionstagarna i Finland efter (tryckt publikation)
ISSN 1795-9853 Statistik över pensionstagarna i Finland efter (webbpublikation)

BROSCHYRER SOM UTKOMMER I JANUARI 2012

Om arbetspensionsförsäkringen inom den privata sektorn - anvisningar för arbetsgivare och företagare

 Broschyren innehåller anvisningar om hur arbetsgivare ska försäkra sina anställda och hur företagare ska försäkra sig själva. I broschyren finns också information om pensionsförsäkringen för arbetstagare och företagare som kommer till Finland från ett annat land eller åker utomlands för att arbeta.

I broschyren finns en sifferbilaga med uppgifter om försäkringsavgifterna, indextalen och beskattningen samt tabeller över folkpension, minskad efterlevandepension samt pensionsgrundande socialförmåner.

Om arbetspensionerna inom den privata sektorn för anställda och företagare

 Broschyren innehåller information om pensionsskyddet inom den privata sektorn för arbetstagare och företagare. Den berättar om olika pensionsformer och förutsättningarna för att få pension. Den berättar också om hur pensionen tillväxer och hur man ansöker om den.

I broschyren finns en sifferbilaga med uppgifter om försäkringsavgifterna, indextalen och beskattningen samt tabeller över folkpension, minskad efterlevandepension samt pensionsgrundande socialförmåner

Broschyterna kan laddas ner på www.etk.fi